

Odluka:

U-III/2089/2024

Zbirni podatci

Broj odluke: [U-III/2089/2024](#)

Datum odluke: 07.11.2024

[Poveznica do dokumenta na portalu IUS-INFO](#)

Tekst

U-III-2089/2024

Ustavni sud Republike Hrvatske, u Drugom vijeću za odlučivanje o ustavnim tužbama, u sastavu sutkinja Ingrid Antičević Marinović, predsjednica Vijeća, te suci Snježana Bagić, Mario Jelušić, Josip Leko, Davorin Mlakar i Miroslav Šumanović, članovi Vijeća, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenuo Veljko Đuzel iz Zagreba, kojeg zastupa Tomislav Grahovac, odvjetnik u Zagrebu, na sjednici održanoj 7. studenoga 2024. jednoglasno je donio

ODLUKU

I. Ustavna tužba se djelomično usvaja.

II. Ukida se presuda i rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Rev-237/2018-2 od 30. listopada 2023. u dijelu rješenja.

III. Predmet se vraća Vrhovnom sudu Republike Hrvatske na ponovni postupak u ukinutom dijelu.

IV. Utvrđuje se da je zbog dugotrajnosti parničnog postupka podnositelju ustavne tužbe Veljku Đuzelu iz Zagreba, Matuni 1, povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku, zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.), te mu se na temelju članka 63. stavka 3. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 99/99., 29/02. i 49/02. - pročišćeni tekst) određuje primjerena naknada u iznosu od 2.295,00 eura.

V. Naknada iz točke IV. ove izreke bit će isplaćena iz državnog proračuna u roku od tri (3) mjeseca od dana podnošenja zahtjeva podnositelja Ministarstvu pravosuđa, uprave i digitalne transformacije Republike Hrvatske za njezinu isplatu.

Obrazloženje

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Veljko Đuzel iz Zagreba (u daljnjem tekstu: podnositelj) podnio je ustavnu tužbu u povodu presude i rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Rev-237/2018-2 od 30. listopada 2023., kojom je, u bitnome, odbijena njegova revizija protiv presude Županijskog suda u Zagrebu broj: GŽ-4397/17-2 od 31. listopada 2017.

Tom je presudom preinačena presuda Općinskog građanskog suda u Zagrebu broj: P-5202/16-31 od 3. ožujka 2017. i djelomično odbijen podnositeljev tužbeni zahtjev.

Navedenom prvostupanjskom presudom prethodno je bio prihvaćen podnositeljev tužbeni zahtjev kojim je tražio utvrđenje da je stekao pravnu osnovu za upis prava vlasništva na nekretnini u k.o. Šestine (u naravi kuća, dvorište i voćnjak, поближе označeno u izreci presude) na svoje ime s imena tuženika Sanje Pešić, Ene Meleh, Tomislava Meleha i Zagrebačke banke d.d. Zagreb, te da su mu tuženici dužni izdati tabularnu ispravu, koju će u suprotnom zamijeniti presuda.

2. U ustavnoj tužbi podnositelj ističe da su navedenom presudom i rješenjem Vrhovnog suda povrijeđena prava zajamčena člancima 3., 5., 29., 48. i 116. Ustava odnosno članka 6. stavka 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Narodne novine - Međunarodni ugovori" broj 18/97., 6/99. - pročišćeni tekst, 8/99. - ispravak, 14/02., 1/06. i 13/17.; u daljnjem tekstu: Konvencija) te članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

3. Za potrebe ustavnosudskog postupka, na temelju članka 69. alineje 3. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 99/99., 29/02. i 49/02. - pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon) pribavljen je spis predmeta Općinskog građanskog suda u Zagrebu broj: P-5202/16.

4. Ustavna tužba je pravodobna i dopuštena.

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI PREDMETA

5. Ustavni sud ocjenjuje suvišnim u ovoj odluci izlagati činjenice predmeta, s obzirom na to da su pojediniosti

činjeničnog i pravnog supstrata dostatno jasno i pregledno navedene u obrazloženjima donesenih presuda, a zatim rekapitulirane i u ustavnoj tužbi.

U nastavku se citiraju relevantni dijelovi tih obrazloženja odnosno ustavne tužbe.

5.1. Kako je već naznačeno, podnositelj je tužbom podnesenom 2010. godine zatražio utvrđenje da je stekao pravnu osnovu za upis prava vlasništva na nekretnini u k.o. Šestine na svoje ime s imena tuženika, te da su mu tuženici dužni izdati tabularnu ispravu, koju će u suprotnom zamijeniti presuda.

Prethodno je, 2000. godine sa Zorom Pešić, Zdenkom Pešićem, Tomislavom Melehom i mldb. Enom Meleh sklopio pisani, ali nepotpisani predugovor o kupoprodaji nekretnina, koji nije sadržavao tabularnu izjavu. Među strankama nije sporno da je podnositelj isplatio ugovorenu kupoprodajnu cijenu (odnosno njezin pretežiti dio) i stupio u mirni posjed kupljene nekretnine, slijedom čega je riječ o usmenom ugovoru koji je u cijelosti ispunjen (članak 73. tada važećeg Zakona o obveznim odnosima, "Narodne novine" broj 53/91., 73/91., 3/94., 7/96. i 112/99.).

Podnositelj je 20. svibnja 2002. Općinskom sudu u Zagrebu podnio prijedlog za upis zabilježbe predugovora.

Tužbi u parničnom postupku priložio je, među ostalim, presudu Općinskog suda u Zagrebu od 15. ožujka 2006. (listovi spisa 5 - 16), pravomoćnu 28. svibnja 2007., kojom je Tomislav Meleh oglašen krivim i kažnjen zbog kaznenog djela krivotvorenja isprave - konkretno, zbog podnošenja krivotvorenog podneska od 4. srpnja 2002. Općinskom sudu u Zagrebu s krivotvorenim potpisom podnositelja i krivotvorenom ovjerom javnog bilježnika, kojim se povlači podnositeljev prijedlog za upis zabilježbe predugovora, a sve u svrhu ishođenja kredita kod Zagrebačke banke d.d. Zagreb, koji Tomislav Meleh uz postojanje zabilježbe ne bi mogao ostvariti.

Na temelju ugovora o kreditu uz fiducijarno osiguranje Zagrebačka banka d.d. Zagreb se 4. srpnja 2002. upisala kao potonji, a 30. svibnja 2006. (budući da Tomislav Meleh nije vratio kredit) i kao bezuvjetni vlasnik predmetne nekretnine.

Tijekom parničnog postupka podnositelj je predao u spis i pravomoćnu presudu Općinskog građanskog suda u Zagrebu od 14. veljače 2011. (listovi spisa 57 - 67) kojom je usvojen njegov tužbeni zahtjev za utvrđenje nedopuštenom ovrhe koju je protiv Zore Pešić, Zdenka Pešića, Tomislava Meleha i mldb. Ene Meleh pokrenula Zagrebačka banka d.d., a kojom je taj sud utvrdio "da je u postupku tužitelj dokazao kako na nekretnini ima stvarno pravo vlasništva koje sprečava ovrhu".

U postupku na koji se odnosi ustavna tužba prvostupanjski sud usvojio je u cijelosti podnositeljevu tužbu, uz sljedeće obrazloženje:

"Po mišljenju suda nije sporno da su stranke sklopile pred kupoprodajni ugovor za spornu nekretninu iz razloga što je isti pred ugovor potpisan od strane stranaka odnosno na istome se navodi da je pred ugovor sastavio odvjetnik Branimir Jović. U istom Ugovoru je navedena i nekretnina koja je predmet ugovora, određena je cijena, način isplate, te vrijeme kada kupac stupa u posjed navedene nekretnine.

Nadalje, nije sporno, a nitko od tuženih niti ne osporava, da je tužitelj stupio u posjed navedene nekretnine odmah po potpisu navedenog ugovora te je s naslova tog ugovora isplatio prodavateljima u više navrata iznos od 1.050.000,00 kuna. To također proizlazi iz potvrda koje prileže u spisu i koje su u konačnici potpisane od strane stranaka, pa stoga nije točan navod tuženika da nisu primili nikakve novce. Također po sudu nije sporno da je tužitelj podnio prijedlog za upis zabilježbe pred ugovora dana 20. 05. 2002. godine Općinskom sudu u Zagrebu, Zemljišno knjižnom odjelu.

Prema gore navedenom je vidljivo da su obje stranke ispunile obveze iz pred ugovora koji se može smatrati i kupoprodajnim glavnim ugovorom iz razloga što je tužitelj stupio u posjed navedene nekretnine, a tuženici su primili cjelokupnu kupoprodajnu cijenu za navedenu nekretninu, a to sve jest u skladu čl.73. Zakona o obveznim odnosima gdje je određeno da Ugovor za čije se sklapanje zahtijeva pismena forma je pravovaljan, iako nije zaključen u toj formi ako su ugovorne stranke u cijelosti ili u pretežnom dijelu ispunile obvezu koje iz njega nastaju osim ako iz cilja zbog kojeg je forma propisana očito ne proizlazi što drugo.

Što se tiče kupoprodajne cijene za navesti je da je Tomislav Meleh primio 90% dogovorene kupoprodajne cijene za sve prodavatelje pa tako i za mldb. Enu Meleh.

Protiv tuženika Tomislava Meleh se vodio kazneni postupak kod Općinskog suda u Zagrebu pod brojem Ko-4631/03, kojim je isti oglašen krivim zbog krivotvorenja isprave odnosno što je djelatnicima zemljišno knjižne pisarnice predao neoriginalni podnesak pribavljen od nekog Steve Popova u kojem je bilo navedeno da Veljko Đuzel ovdje tužitelj povlači svoj gore navedeni prijedlog od 20. 05.2002. godine. Navedenu činjenicu nitko ne osporava, pa čak i navedeni tuženik Tomislav Meleh. Isti je to učinio bez znanja tužitelja, a radi podizanja kredita uz fiducijalno osiguranja radi upisa prava vlasništva na spornoj nekretnini u korist Zagrebačke banke d.d. Zagreb koja je ovdje tužena.

Prigovori Zagrebačke banke d.d. Zagreb su neosnovani naročito u pogledu zastare, obzirom da se radi o sporu vezano za nekretninu zastare nema, a u ostalim prigovorima isti su paušalni, ničim ne dokazani.

Nije osnovan prigovor I, II i III tuženika da isti nisu pasivno legitimirani odnosno nisu vlasnici navedene nekretnine već je to Zagrebačka banka d.d. te se ne može njih tražiti da isti priznaju vlasništvo tužitelju te izdati tabularnu ispravu iz razloga što je tužitelj, kao što je već napisao u činjeničnim navodima tužbe zatražio još 20. svibnja 2002. godine zabilježbu pred kupoprodajnog ugovora zaključenog između ovdje stranaka u zemljišnim knjigama na spornoj nekretnini.

Zaključno ovaj sud smatra da je tužitelj dokazao kako na spornoj nekretnini ima stvarno pravo vlasništva te je iz tog razloga sud usvojio zahtjev tužitelja ne upuštajući se u daljnje provođenje dokaza, te je usvojio zahtjev i utvrdio da tužitelj ima pravnu osnovu za upis prava vlasništva na spornoj nekretnini, a kako je isti zatražio u svom tužbenom zahtjevu.

Zbog svega gore navedenog odlučeno je kao u izreci ove presude."

5.2. U povodu žalbi tuženika drugostupanjski sud donio je (u bitnome) sljedeću presudu:

I. Odbijaju se kao neosnovane žalbe I., II., III. i IV. tuženika te potvrđuje presuda Općinskog građanskog suda u Zagrebu poslovni broj P-5202/16 od 3. ožujka 2017. u dijelovima izreke u kojima je utvrđeno kako je tužitelj stekao pravnu osnovu za upis prava suvlasništva u 975,25/1131 dijela na predmetnoj nekretnini te naloženo tuženicima platiti tužitelju na ime troška postupka 608.190,97 kuna.

II. Preinačuje se presuda Općinskog građanskog suda u Zagrebu poslovni broj P- 5202/16 od 3. ožujka 2017. u dijelovima izreke u kojima je utvrđeno kako je tužitelj stekao pravnu osnovu za upis prava suvlasništva u 155,75/1131 suvlasničkog dijela, naloženo I. do IV. tuženicima izdavanje tabularne isprave te naloženo tuženicima platiti tužitelju na ime troška postupka 97.121,53 kuna, pa se o tome sudi:

1. Četvrto tuženica Zagrebačka banka d.d. dužna je trpjeti da se tužitelj upiše kao suvlasnik u 975,25/1131 dijela na nekretnini opisanoj u izreci presude Općinskog građanskog suda u Zagrebu poslovni broj P-5202/16 od 3. ožujka 2017.

2. Odbija se kao neosnovan tužbeni zahtjev tužitelja koji glasi:

Utvrđuje se da je tužitelj Veljko Đuzel iz Zagreba, Matuni 1, ... stekao pravnu osnovu za upis prava suvlasništva u 155,75/1131 dijela na nekretnini upisanoj kod Općinskog građanskog suda u Zagrebu, Zemljišno knjižni odjel Zagreb, k.o. 335258 Šestine, zk. uložak br. 6133 k.č.br. 2350/1 u naravi kuća br. 1, u površini 286 čm ili 79 čhv, dvorište i voćnjak u ulici Matuni, ukupne površine 314 čhv ili 1131 m² sa imena nasljednika Zore Pešić i Zdenka Pešić, Sanje Pešić iz Zagreba, ..., Ene Meleh iz Zagreba, ..., Tomislava Meleh iz Zagreba, ... i Zagrebačke banke d.d. iz Zagreba, Trg Bana Josipa Jelačića 10, OIB: 92963223473, te su mu isti dužni izdati tabularnu izjavu kojom dopuštaju uknjižbu vlasništva na nekretnini upisanoj kod Općinskog građanskog suda u Zagrebu, Zemljišno knjižni odjel Zagreb, k.o. 335258 Šestine, zk.ul.br. 6133 k.č.br. 2350/1 u naravi kuća br. 1 u površini 286 čm ili 76 čhv, dvorište i voćnjak u ulici Matuni ukupne površine 314 čhv ili 1131 m² sa svojeg imena na ime tužitelja Veljka Đuzela iz Zagreba, Matuni 1, ..., jer će u suprotnom zamijeniti ova presuda, te im se nalaže platiti tužitelju na ime parničnog troška u iznosu od 97.121,53 kn sa zateznom kamatom po stopi određenoj za svako polugodište uvećanjem prosječne kamatne stope na stanja kredita odobrenih za razdoblje dulje od godine dana nefinancijskim trgovačkim društvima izračunate za referentno razdoblje koje prethodi tekućem polugodištu za 3% poena tekućoj od presuđenja pa do isplate, a sve u roku od 15 dana."

3. Odbija se kao neosnovan zahtjev tužitelja protiv I. do III. tuženika za izdavanjem tabularne isprave kojom dopuštaju uknjižbu suvlasništva na predmetnoj nekretnini, opisanoj u izreci osporene presude, za 975,25/1131 suvlasničkog dijela.

III. Nalaže se tužitelju da I. i IV. tuženici plati po 4.733,44 kuna, na ime naknade dijela troškova žalbe, u roku od 15 dana.

Obrazloženje

(...)

Predmet ovog postupka jest zahtjev tužitelja za utvrđenjem kako ima pravnu osnovu (titulus) za stjecanje prava vlasništva na predmetnoj nekretnini i kako su mu tuženici dužni izdati tabularnu ispravu za upis tog prava u zemljišnim knjigama. Tijekom postupka utvrđene su slijedeće bitne činjenice:

-Zdenko Pešić, Zora Pešić, Tomislav Meleh, osobno i kao zakonski zastupnik svoje maloljetne kćerke Ene Meleh, kao prodavatelji, te Veljko Đuzel, kao kupac, sačinili su 20. rujna 2000. ispravu naslovljenu kao 'Pred kupoprodajni ugovor' kojim prodavatelji prodaju kupcu predmetnu nekretninu za iznos od 1.200.000,00 dem, u protuvrijednosti u kunama (list 78);

-objekt pravnog posla jest nekretnina k.č.br. 2350/1, kuća br. 1 u površini 286 m², dvorište i voćnjak u ulici Matuni, ukupne površine 1131 m², upisano u zk.ul.br. 6133 k.o. Šestine;

-prvobitni suvlasnici ove nekretnine bili su Ivana Meleh u 623/1131 dijela te Zora i Zdenko Meleh zajedno u 508/1131 dijela, a upis je izvršen 18. srpnja 1997.(list 26);

- zatim je u prosincu 1997. upisano potonje vlasništvo Dalmatinske banke d.d. iz Zadra 1 na temelju sporazuma o osiguranju (list 26-27);
- potom Dalmatinska banka d.d. izdaje ranijim vlasnicima brisovno očitovanje 12. listopada 2000. pa se nanovo knjiže kao isključivi suvlasnici Ivana Meleh, te Zora i Zdenko Pešić 25. listopada 2000. (list 27);
- potom Dalmatinska banka d.d. iz Zadra te Zora i Zdenko Pešić zaključuju novi sporazum o osiguranju 12. listopada 2000. pa se Dalmatinska banka d.d. iz Zadra po drugi put upisuje kao fiducijarni, odnosno potonji, vlasnik, ali sad samo na njihovom suvlasničkom dijelu od 508/1131 dijela;
- i drugi upis potonjeg vlasništva Dalmatinske banke d.d. iz Zadra izbrisan je 24. listopada 2001. na temelju brisovnog očitovanja od 12. rujna 2001.;
- 24. travnja 2002. na temelju pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju iza pokojne Ivane Meleh poslovni broj O-4502/98 od 22. travnja 2002. umjesto Ivane Meleh upisuje se suvlasništvo njenih nasljednika, supruga Tomislava Meleha u 467,25/1131 dijela i kćerke, tada, maloljetne Ene Meleh, u 155,75/1131 dijela (list 29);
- nakon toga Tomislav Meleh, osobno i kao punomoćnik Zore i Zdenka Pešića te zakonski zastupnik maloljetne Ene Meleh, uz odobrenje centra za socijalnu skrb, zaključuje sa Zagrebačkom bankom d.d. ugovor o kreditu uz fiducijarno osiguranje te pozajmljuje 225.000,00 eura, a ugovorne stranke ujedno zaključuju sporazum o prijenosu vlasništva radi osiguranja potraživanja pa se temeljem tog sporazuma Zagrebačka banka d.d. upisuje kao potonji vlasnik predmetne nekretnine 4. srpnja 2002. (list 29);
- tek od 4. srpnja 2002. nekretnina je uknjižena kao potonje vlasništvo IV. tuženika Zagrebačka banka d.d., uz zabilježbu kako je prijenos vlasništva izvršen radi osiguranja novčane tražbine s ranijih suvlasnika Zore Pešić, Zdenka Pešića, Tomislava Meleh i maloljetne Ene Meleh;
- kako Tomislav Meleh nije vratio kredit, Zagrebačka banka d.d., na temelju potvrde javnog bilježnika, zatraži 30. svibnja 2006. i ishodi upis brisanja zabilježbe kako je prijenos vlasništva izvršen radi osiguranja novčane tražbine i postaje bezuvjetni vlasnik;
- pismeni 'Pred kupoprodajni ugovor' od 20. rujna 2000. nije potpisala niti jedna ugovorna stranka;
- dana 14. rujna 2000. Veljko Đuzel je isplatio na ime predujma Tomislavu Melehu 15.000,00 dem, a Zdenku Pešiću 5.000,00 dem (list 20);
- dana 15. rujna 2000. Veljko Đuzel je isplatio na ime predujma Tomislavu Melehu 50.000,00 dem, a Zdenku Pešiću 50.000,00 dem (list 20);
- dana 7. studenoga 2000. Veljko Đuzel je isplatio na ime kupoprodaje Tomislavu Melehu 20.000,00 dem (list 21);
- neutvrđenog dana Veljko Đuzel je isplatio na ime kupoprodaje Zdenku Pešiću 600.000,00 dem (list 22), a Zdenko Pešić potvrdio kako mu je u cijelosti isplaćena kupovina za njegov suvlasnički dio nekretnine;
- dana 6. prosinca 2001. Veljko Đuzel je isplatio na ime kupoprodaje Tomislavu Melehu 450.000,00 dem, a za njegov dio kuće, kao i za dio naslijeđen od pokojne supruge (list 21);
- pobliže nepoznatog dana, ali najkasnije 6. prosinca 2001., prodavatelji su predali Veljku Đuzelu posjed predmetne nekretnine;
- tužitelj je zatražio zabilježbu spomenutog predugovora u nadležnom zemljišnoknjižnom odjelu 20. svibnja 2002., a

prijedlog je zaprimljen pod poslovnim brojem Z-11442/02 (list 145);

-Tomislav Meleh je 4. srpnja 2002. uporabio lažnu ispravu (list 147) koju je nabavio radi uporabe, a riječ je o izjavi kojom Veljko Đuzel navodno povlači svoj prijedlog upisa zabilježbe (list 149);

-u svezi ove zabilježbe vođen je spor između stranaka pred sudom prvog stupnja poslovni broj P-10444/02;

-Zagrebačka banka d.d. pokrenula je 2008. ovrhu protiv Tomislava i Ene Meleh te Zvonka i Zore Pešić radi predaje u posjed predmetne nekretnine koji se predmet vodi pred sudom prvog stupnja pod poslovnim brojem Ovr-2020/08;

-u predmetu poslovni broj P-3179/10 Veljko Đuzel je istakao zahtjev za utvrđenje gornje ovrhe nedopuštenom;

-Zora Pešić je preminula 21. veljače 2011., a temeljem rješenja o nasljeđivanju javnog bilježnika Zorana Jelavića poslovni broj O-2443/11 od 3. kolovoza 2011., pravomoćnog istog dana, naslijedio ju je suprug Zdenko Pešić (list 87);

-Zdenko Pešić je preminuo 13. ožujka 2012., a temeljem rješenja o nasljeđivanju javnog bilježnika Duška Sudara poslovni broj O-3910/12 od 29. svibnja 2012., pravomoćnog 28. lipnja 2012., naslijedili su ga Sanja Pešić, kćerka, i unuka Ena Meleh (list 89).

Na ove utvrđene bitne činjenice sud je prvog stupnja primijenio neimenovano materijalno pravo, te zaključivši kako je tužitelj dokazao da na spornoj nekretnini ima stvarno pravo vlasništva, usvojio tužbeni zahtjev te presudio kao u izreci.

Sud prvog stupnja je pravilno utvrdio bitne činjenice ali iz njih nije izveo pravilne zaključke niti je posve pravilno primijenio materijalno pravo.

Predmetni zahtjev koncipiran je kao deklaratori preambul (utvrđenje postojanja pravne osnove za stjecanje vlasništva nekretnine - titulus) i kondemnatorni zahtjev (izdavanja tabulame isprave) pozivom na institut stjecanja vlasništva nekretnine na temelju pravnog posla. Kao pravni osnov stjecanja tužitelj ističe pred kupoprodajni ugovor od 20. rujna 2000. sačinjen u pismenoj formi, ali nepotpisan.

(...)

To što je predmetni ugovor zaključen u usmenom obliku nije bilo protivno prinudnim propisima koji su bili na snazi u to vrijeme, pa zato nije niti ništav iz tog razloga.

U času sklapanja predmetnog usmenog kupoprodajnog ugovora otuđivatelji: Zdenko Pešić, Zora Pešić, Tomislav Meleh i malodobna Ena Meleh, nisu bili bezuvjetni vlasnici predmetne nekretnine. U to vrijeme, dakle 14. rujna 2000. ili par dana ranije, potonji vlasnik nekretnine bila je Dalmatinska banka d.d. iz Zadra dok su kao prethodni vlasnici bili upisani Zdenko Pešić, Zora Pešić i tad već pokojna Ivana Meleh. Ova banka je bila uknjižena kao potonji vlasnik čitave nekretnine između prosinca 1997. i 25. listopada 2000. Nakon toga je bila upisana kao potonji vlasnik samo na suvlasničkim dijelovima prethodnih vlasnika Zdenka i Zore Pešić.

Kad Đuzel kupuje nekretninu on ju kupuje od prethodnih vlasnika Zore i Zdenka Pešića te od nasljednika pokojne prethodne vlasnice Ivane Meleh, Tomislava i maloljetne Ene Meleh.

(...)

U predmetnom bi slučaju pravno raspolaganje stvarju, to jest predmetni usmeni kupoprodajni ugovor, izgubilo učinak da je Dalmatinska banka d.d. iz Zadra, ispunjenjem uvjeta, odnosno istekom roka, kao potonji vlasnik postala bezuvjetni vlasnik. Ali nije. (...)

Prema tome, raspolaganja prodavatelja - prethodnih vlasnika, nisu izgubila učinak.

Prednica Tomislava i Ene Meleh, pokojna Ivana Meleh, preminula je 1998., a po rješenju o nasljeđivanju naslijedili su ju suprug Tomislav Meleh u 3/4 dijela i kćerka Ena Meleh u 1/4 dijela. Oni su temeljem nasljeđivanja stekli vlasništvo već u času otvaranja nasljedstva, dakle još 1998., pa kako nisu bili uknjiženi kao suvlasnici u času zaključenja predmetnog usmenog ugovora 2000., oni su u tom trenutku bili predmnijevani (izvanknjižni) vlasnici. Kako u ovom postupku nije utvrđeno da bi u času zaključenja usmenog kupoprodajnog ugovora najkasnije 14. rujna 2000., ili par dana ranije, Tomislav Meleh imao odobrenje nadležnog centra za socijalnu skrb za predmetno otuđenje imovine svoje maloljetne kćerke, takvo je raspolaganje bilo suprotno odredbama čl. 97. st. 1. Obiteljskog zakona (Narodne novine 162/1998 i 116/2003, dalje: ObZ/99) i čl. 265. st. 1. ObZ/99.

Odredba čl. 265. st. 1. ObZ/98 glasi: Roditelji mogu s odobrenjem nadležnog centra za socijalnu skrb otuđiti ili opteretiti imovinu maloljetnog djeteta radi njegova uzdržavanja, liječenja, odgoja, školovanja, obrazovanja ili za podmirenje neke druge važne potrebe djeteta.

Kako je ovakvo raspolaganje suprotno prisilnim propisima, ugovor je u ovom dijelu ništav (ništetan) slijedom propisa iz čl. 103. st. 1. ZOO/78. A na ništavost sud pazi po službenoj dužnosti. Slijedom propisa iz čl. 105. st. 1. ZOO/78 ništavost neke odredbe ugovora ne povlači ništavost i samog ugovora ako on može opstati bez ništave odredbe, i ako ona nije bila ni uvjet ugovora ni odlučujuća pobuda zbog koje je ugovor sklopljen. Pa kako je suvlasnički dio Ene Meleh bitno manji od dijelova ostalih suvlasnika, ovaj sud zaključuje kako predmetni usmeni ugovor može opstati bez ništave odredbe.

Iz svega izloženog proizlazi kako tužitelj ima valjani pravni osnov (titulus) za stjecanje vlasništva predmetne nekretnine u odnosu na suvlasnički dio Tomislava Meleha, te u odnosu na suvlasničke dijelove nasljednika pokojnih Zore i Zdenka Pešića, dakle Sanje Pešić i Ene Meleh. Njegov deklaratorni preambul nije osnovan samo u odnosu na suvlasnički dio Ene Meleh kog je naslijedila kao maloljetnica iza majke Ivane Meleh. Dakle, osnovan je zahtjev kako ima titulus za stjecanje 975,75/1131 suvlasničkog dijela, a neosnovan za stjecanje 155,75/1131 suvlasničkog dijela.

Valja istaći kako time što tužitelj ima valjani pravni osnov (titulus) za stjecanje vlasništva predmetne nekretnine on nije time i stekao vlasništvo/suvlasništvo jer se kod stjecanja na temelju pravnog posla vlasništvo nekretnine stječe tek časom upisa vlasništva u zemljišnim knjigama (modus) (čl. 119. i 120. ZV).

Dvije godine nakon što je tužitelj stekao valjani pravni osnov (titulus) za stjecanje suvlasništva predmetne nekretnine i posjed iste, Tomislav Meleh, osobno i kao punomoćnik Zore i Zdenka Pešića te zakonski zastupnik maloljetne Ene Meleh, uz odobrenje centra za socijalnu skrb, zaključuje sa Zagrebačkom bankom d.d. ugovor o kreditu uz fiducijamo osiguranje te pozajmljuje 225.000,00 eura. Ugovorne stranke time zaključuju sporazum o prijenosu vlasništva radi osiguranja potraživanja pa se temeljem istog Zagrebačka banka d.d. upisuje kao potonji vlasnik predmetne nekretnine 4. srpnja 2002. (list 29). Tomislav Meleh, svjestan Ćuzelovog stjecanja, postupa protivno načelu poštenja i savjesnosti u pravnom prometu propisanom čl. 12. ZOO/78 i načelu zabrane zloupotrebe prava iz čl. 13. ZOO/78. Kako Tomislav Meleh, osobno i u ime zastupanih osoba, nije vratio pozajmljeni novac, Zagrebačka banka d.d. je, temeljem čl. 34. st. 4. ZV, od potonjeg vlasnika 30. svibnja 2006. postala bezuvjetni vlasnik.

Na ovu pravnu situaciju odnose se pravila o višestrukom ugovaranju otuđenja iz čl. 125. ZV. Te odredbe glase: (1) Kad je više osoba sklopilo s otuđivateljem pravne poslove radi stjecanja vlasništva iste nekretnine, vlasništvo će steći ona koja je u dobroj vjeri prva zatražila upis u zemljišnu knjigu, ako su ispunjene i sve ostale pretpostavke za stjecanje vlasništva. (2) Brisanje upisa vlasništva osobe iz stavka 1. ovoga članka i uknjižbu u svoju korist može zahtijevati osoba kojoj je otuđivatelj otuđio nekretninu i predao joj u samostalni posjed, ako dokaže da stjecateljica nije postupila u dobroj vjeri jer je u trenutku kad je sklopila pravni posao s otuđivateljem znala da je nekretnina drugomu već valjano otuđena i predana u samostalni posjed. Zahtjev za brisanje može se postaviti u roku od tri godine od upisa čije se brisanje zahtijeva. (3) Odnos otuđitelja s osobama s kojima je sklopio pravne poslove, ali one nisu stekle vlasništvo nekretnine, uređuju obveznopravna pravila.

Kako je Zagrebačka banka prije Ćuzela zatražila upis u zemljišnu knjigu koji je rezultirao pozitivnim rješenjem

zemljišnoknjižnog odjela, i u konačnici se upisala kao bezuvjetni vlasnik, bitno je da li je pritom postupala u dobroj vjeri.

Prema shvaćanju ovog višeg suda Zagrebačka banka d.d. nije postupala u dobroj vjeri kad je 4. srpnja 2002. zatražila upis u zemljišnu knjigu, i to iz dva razloga. Ponajprije zbog toga jer je u tom trenutku Đuzel već publicirao svoj zahtjev za predmetnom nekretninom jer je 20. svibnja 2002. zatražio zabilježbu spomenutog predugovora u nadležnom zemljišnoknjižnom odjelu, a prijedlog je zaprimljen pod poslovnim brojem Z-11442/02 (list 145). Bez obzira što je Tomislav Meleh, koristeći krivotvorenu ispravu, na kratko vrijeme 4. srpnja 2002. uspio izbrisati zabilježbu, a upravo tad se Zagrebačka banka d.d. upisala kao potonji vlasnik, u zemljišnim knjigama, u zbirci isprava, nalazio se njegov prijedlog i onaj pismeni ugovor od 20. rujna 2000. za kog je u ovom postupku utvrđeno kako je ništav. Zbirka isprava je dio zemljišne knjige, a po načelu javnosti zemljišne knjige postoji zakonska pretpostavka da je sve što je upisano u zemljišnu knjigu poznato svima, pa tako i Zagrebačkoj banci d.d.

Nadalje, prema pravnom shvaćanju ovog više suda, a isto zastupa i Vrhovni sud Republike Hrvatske u odluci Rev-x 686/14 od 2. rujna 2015., i drugim, stjecatelj se smatra nepoštenim ako je znao za neslaganje zemljišnoknjižnog i izvanknjižnog stanja nekretnine ili kad mu je to ostalo nepoznato zbog njegove nepažnje. Stjecatelj je nepošten i ako je kod stjecanja propustio redovitu i uobičajenu prosječnu pažnju koju je u svakom slučaju kod takvog stanja morao imati i s kojom bi bez sumnje odmah mogao ustanoviti nevaljanost ili neistinitost zemljišnoknjižnog upisa. Naime, Đuzel se nalazi u isključivom posjedu predmetne nekretnine najkasnije od 6. prosinca 2001. pa je tako bio u posjedu i 2002. godine. Da je Zagrebačka banka d.d. provjerila stanje nekretnine i njenog posjeda, što je jedan minimum pažnje kog su se dužne pridržavati osobe u pravnom posjedu, tim prije što je općepoznato da je procjena nekretnine i utvrđenje njenog stanja kod zaključenja ovakvih ugovora jedan sasvim uobičajen postupak u praksi banaka na području Republike Hrvatske, ustanovila bi kako se osobe s kojima zaključuje ugovor ne nalaze u posjedu iste.

Radi toga ovaj viši sud zaključuje kako Zagrebačka banka d.d. nije stekla vlasništvo temeljem povjerenja u zemljišne knjige jer nije u dobroj vjeri prva zatražila upis u zemljišnu knjigu. Dapače, postupala je protivno načelu savjesnosti i poštenja.

Međutim, Đuzel je promašio rok iz čl. 125. st. 3. ZV od tri godine, računajući od upisa čije se brisanje zahtijeva. Upis potonjeg vlasništva Zagrebačke banke d.d. uslijedio je 4. srpnja 2002., a on je tužbu na njih proširio podneskom od 7. veljače 2011. Zato ne može uspjeti s tužbom za brisanje upisa vlasništva Zagrebačke banke d.d. po čl. 125. st. 2. ZV.

Kako je parnični sud vezan samo granicama tužbenog zahtjeva, a ne i pravnim razlozima kojima u historijatu tužbe tužitelj obrazlaže svoj zahtjev, valjalo je predmetni zahtjev ocijeniti i kroz institut stjecanja temeljem zakona, odnosno stjecanja dosjelošću.

Prema odredbi čl. 159. st. 1. i 2. ZV. dosjelošću se stječe vlasništvo stvari samostalnim posjedom te stvari ako taj ima zakonom određenu kakvoću i neprekidno traje zakonom određeno vrijeme, a posjednik je sposoban da bude vlasnikom te stvari. Samostalni posjednik čiji je posjed nekretnine zakonit, istinit i pošten, stječe je dosjelošću u vlasništvo protekom deset godina neprekidnoga samostalnog posjedovanja. Pa kako je Đuzel dokazao pravni temelj (titulus) za stjecanje 975,25/1131 suvlasničkog dijela i istinit način stjecanja (otuđivatelj su mu mirno predali posjed najkasnije od 6. prosinca 2001.), posjed mu je pošten, samostalan i traje neprekidno dulje od deset godina, to jest od najkasnije 6. prosinca 2001. pa do presuđenja 21. travnja 2015., ovaj viši sud zaključuje kako je ispunio uvjete za stjecanje vlasništva redovnim dosijedanjem.

Njegov posjed je pošten jer se poštenje pretpostavlja po čl. 18. st. 5. ZV, a tuženici nisu dokazali suprotno. Njegov posjed nije postao nepošten tijekom trajanja ove parnice jer nisu tuženici tužili Đuzela već on njih, pa nisu ispunjene pretpostavke po kojima pošten posjed postaje nepošten, propisane čl. 18. st. 4. ZV koji glasi: Ako je u sporu o pravu na posjed pravomoćno odlučeno da pravo na posjed ne pripada posjedniku, njegov je posjed nepošten od časa kad je primio tužbu. A predmetni tuženici nisu nikad tužili Đuzela na predaju posjeda.

Desetogodišnji rok je istekao protekom dana 6. prosinca 2011. pa je idućeg dana Đuzel po zakonu stekao vlasništvo predmetne nekretnine, odnosno njeno suvlasništvo od 975,25/1131 dijela - koliko je dokazana zakonitost njegovog

posjeda, to jest valjani pravni temelj posjedovanja (pravo na posjed, čl. 18. st. 1. ZV). A kao takav ima pravo zahtijevati od osobe uknjižene kao vlasnik u zemljišnim knjigama (Zagrebačka banka d.d.) trpljenje upisa njegovog suvlasništva umjesto IV. tuženice.

Kondemnatorni dio tužiteljevog zahtjeva koncipiran je kao zahtjev za izdavanje tabularne isprave. Zahtjev za izdavanje tabularne isprave je u osnovi obveznopravni zahtjev koji se temelji na pravnom poslu. Pa kako je on u obveznopravnom odnosu s I. do III. tuženicima, izravno ili kao nasljednicima pokojnih Zdenka i Zore Pešić, prema njima bi zahtjev bio osnovan, kad ne bi bio u zastari. Jer I. do III. tuženici se pozivaju na zastaru tog potraživanja.

Nije pravilno pravno shvaćanje suda prvog stupnja da se ovdje radi o stvarnopravnom zahtjevu koji ne zastarijeva. Prema shvaćanju ovog suda, ali i Vrhovnog suda Republike Hrvatske izraženog u više odluka (primjerice Rev 1944/01 od 27. studenoga 2003.), ovaj obveznopravni zahtjev zastarijeva po pravilima čl. 371 ZOO/78, odnosno čl. 225. Zakona o obveznim odnosima ('Narodne novine' broj: 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, dalje ZOO), dakle za pet godina. Pa kako je ugovor sklopljen 2000. godine, a tužitelj je ustao s tužbom 15. prosinca 2010., ovaj je zahtjev zastario pa ga je zbog toga pravilnom primjenom materijalnog prava valjalo odbiti u odnosu na I. do III. tuženike.

Kako tužitelj nije sa Zagrebačkom bankom d.d. zaključio nikakav pravni posao, taj zahtjev prema njima nije osnovan jer ne postoji obveza IV. tuženice na izdavanje tabularne isprave. Međutim, prema shvaćanju ovog višeg suda, to što on zahtjeva izdavanje tabularne isprave od osobe s kojom nije u obveznopravnom odnosu ne znači da tužitelj time zapravo ne zahtjeva trpljenje upisa njegovog vlasništva u zemljišnoj knjizi, ako to proizlazi iz smisla tužbe. A upravo to proizlazi iz smisla tužbe. Pa kako je zahtjev za trpljenje upisa vlasništva/suvlasništva tužitelja koji je po zakonu stekao vlasništvo/suvlasništvo dosijelošću protiv pasivno legitimirane osobe upisane u zemljišnoj knjizi kao vlasnik osnovan, ispravnom primjenom materijalnog prava valjalo je taj zahtjev prihvatiti.

(...)

Zbog svega rečenog, pravilnom primjenom materijalnog prava trebalo je tužbeni zahtjev u deklaratomom preambulu prihvatiti do 975,25/1131 suvlasničkog dijela, a odbiti za 155,75/1131 suvlasničkog dijela, u kondemnatornom dijelu odbiti zahtjev za izdavanje tabularne isprave prema I. do III. tuženicima, ali usvojiti zahtjev za trpljenjem upisa tog suvlasničkog dijela tužitelja u zemljišnim knjigama u odnosu na IV. tuženicu Zagrebačku banku d.d.

Radi toga je ovaj drugostupanjski sud po čl. 373. toč. 2. i 3. ZPP preinačio osporenu presudu u dijelu u kojem je deklaratorna preambula usvojena za 155,75/1131 suvlasničkog dijela te dio u kojem je usvojen kondemnatorni zahtjev za izdavanje tabularne isprave prema I. do III. tuženicima, pa odbio te dijelove zahtjeva, a prihvatio zahtjev za trpljenjem upisa 975,25/1131 suvlasničkog dijela tužitelja u zemljišnim knjigama protiv IV. tuženika. Glede preostalog dijela osporene presude, u odnosu na glavne zahtjeve, valjalo je po čl. 368. st. 2. ZPP presudom odbiti žalbe kao neosnovane i potvrditi taj dio prvostupanjske presude."

5.2.1. Rezimirano, nakon donošenja drugostupanjske presude stanje stvari bilo je sljedeće.

U pogledu podnositeljevog deklaratornog tužbenog zahtjeva (utvrđenje stjecanja valjane pravne osnove za upis vlasništva):

- podnositeljev deklaratorni zahtjev je osnovan za stjecanje 975,25/1131 suvlasničkog dijela, a neosnovan za stjecanje 155,75/1131 suvlasničkog dijela (koji pripada mldb. Eni Meleh, jer je u tom dijelu kupoprodajni ugovor ništetan, budući da je u njezino ime sklopljen bez odobrenja centra za socijalnu skrb);

- podnositelj je zatražio zabilježbu predugovora 20. svibnja 2002.;
- Tomislav Meleh je 4. srpnja 2002. upotrijebio krivotvorenu ispravu radi povlačenja podnositeljevog prijedloga za zabilježbu;
- Zagrebačka banka d.d. upisala se kao potonji vlasnik predmetne nekretnine istoga dana, 4. srpnja 2002., a 30. svibnja 2006. kao bezuvjetni vlasnik i pritom nije postupala u dobroj vjeri te nije stekla vlasništvo na temelju povjerenja u zemljišne knjige;
- podnositelj je propustio trogodišnji rok za podnošenje brisovne tužbe, jer je tužbu proširio na Zagrebačku banku d.d. tek podneskom od 7. veljače 2011.;
- međutim, podnositelj je ispunio uvjete za stjecanje vlasništva redovnim dosjedanjem za 975,25/1131 dijela (koliko je dokazana zakonitost njegovog posjeda).

U pogledu kondemnatornog tužbenog zahtjeva (izdavanje tabularne isprave):

- podnositelj je u obveznompravnim odnosu s prvo, drugo i trećetuženikom, pa bi prema njima zahtjev bio osnovan, ali je propustio petogodišnji zastarni rok, uslijed čega je zahtjev u odnosu na njih neosnovan;
- sa Zagrebačkom bankom d.d. podnositelj nije ni u kakvom pravnom odnosu i ne postoji njezina obveza na izdavanje tabularne isprave;
- međutim, zahtjev za izdavanje tabularne isprave implicira i zahtjev za trpljenje upisa, pa je stoga zahtjev za trpljenje upisa vlasništva/suvlasništva podnositelja, koji je po zakonu stekao vlasništvo/suvlasništvo dosjelošću, protiv pasivno legitimirane osobe upisane u zemljišnoj knjizi, Zagrebačke banke d.d., osnovan.

U pogledu troškova postupka:

- omjer podnositeljevog uspjeha u parnici (izmijenjen u odnosu na prvostupanjski postupak u kojem je bio u cijelosti uspio s tužbenim zahtjevom) je 86,23%, pa se pravilno utvrđeni potrebni trošak od 705.312,50 kuna umanjuje na iznos od 608.190,97 kuna, što su tuženici dužni platiti podnositelju;
- tuženici su djelomično uspjeli s žalbama, na ime čega im je podnositelj dužan platiti iznos od 4.733,44 kune.

5.3. U povodu revizija podnositelja, prvotuženice Sanje Pešić i četvrtotuženice Zagrebačke banke d.d. Zagreb Vrhovni sud donio je (u bitnome) sljedeću presudu i rješenje:

"presudio je:

I. Revizija tužitelja odbija se kao neosnovana.

II. Djelomično se odbija kao neosnovana revizija I-tuženice (...) u dijelovima izreke u kojima je utvrđeno kako je tužitelj stekao pravnu osnovu za upis prava suvlasništva u 975,25/1131 dijela na predmetnoj nekretnini.

III. Djelomično se odbija kao neosnovana revizija IV-tuženika (...) u dijelovima izreke u kojima je utvrđeno kako je tužitelj stekao pravnu osnovu za upis prava suvlasništva u 975,25/1131 dijela na predmetnoj nekretnini.

riješio je:

I. Prihvaća se kao djelomično osnovana revizija IV-tuženika i ukida se presuda Županijskog suda u Zagrebu br. GŽ-4397/17-2 od 31. listopada 2017. u dijelu pod točkom II.1. kojom je odlučeno da je IV-tuženik dužan trpjeti da se tužitelj upiše kao suvlasnik u 975,25/1131 dijela na nekretnini opisanoj u izreci presude suda prvog stupnja.

II. Prihvaćaju se kao djelomično osnovane revizije I-tuženice i IV-tuženika (...) u dijelu u kojem je odlučeno o troškovima postupka te se preinačuje rješenje o troškovima parničnog postupka (...) i sudi:

1. Svaka stranka snosi svoj trošak parničnog postupka.

2. Nalaže se tužitelju platiti I i IV-tuženiku daljnji trošak žalbenog postupka u iznosu od 26.516,56 kuna/3.519,35 eura svakom.

III. Nalaže se tužitelju naknaditi I-tuženici trošak sastavljanja revizije u iznosu od 37.500,00 kuna/4.977,10 eura, u roku od 15 dana.

IV. Nalaže se tužitelju naknaditi IV-tuženiku trošak sastavljanja revizije u iznosu od 48.750,00 kuna/6.470,24 eura, u roku od 15 dana.

V. Odbija se kao neosnovan zahtjev tužitelja za naknadu troškova odgovora na reviziju.

Obrazloženje

(...)

13. Revizija tužitelja u pretežnom dijelu izjavljena je u biti zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja. Revizijskim navodima se zapravo sadržajno dovode u pitanje činjenična utvrđenja drugostupanjskog suda u odnosu na (ne)postojanje odobrenja nadležnog Centra za socijalnu skrb III-tuženiku za otuđenje predmetnog udjela suvlasništva II-tuženice, koja je različita od ocjene na kojoj je osporena odluka zasnovana, te stavove o načinu odlučivanja (budući je po shvaćanju tužitelja drugostupanjski sud materijalne dokaze pogrešno interpretirao).

14. Kako se drugostupanjska presuda ne može pobijati pozivom na pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje (čl. 385. ZPP), te navode ne može razmatrati niti ovaj sud.

15. Obzirom tužitelj i pogrešnu primjenu materijalnog prava, prema navodima u reviziji, vidi samo kao posljedicu pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja (o čemu je već naprijed rečeno), nije ostvaren revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava.

16. Slijedom navedenog, kako ne postoje razlozi zbog kojih je revizija tužitelja izjavljena, to je reviziju tužitelja valjalo odbiti kao neosnovanu, na temelju čl. 393. ZPP.

17. I-tuženica revizijom ukazuje na počinjenu bitnu povredu odredaba parničnog postupka navodeći da je

drugostupanjski sud odlučio izvan okvira postavljenog tužbenog zahtjeva iz razloga što je tužbeni zahtjev postavljen određeno s pozivom na osnovu stjecanja - pravni posao, dok je drugostupanjski sud ispitivao stjecanje vlasništva po osnovi dosjelnosti.

18. Prema odredbi čl. 186. st. 3. ZPP sud nije vezan pravnom osnovom koju je naveo tužitelj. Sud je međutim vezan činjeničnom osnovom na koju se poziva tužitelj i prema odredbi čl. 2. st. 1. ZPP sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su postavljeni u postupku. Stoga kada je tužitelj tijekom trajanja ovog postupka ustrajao u zahtjevu za stjecanje pravne osnove za upis prava vlasništva (pravni posao), sud nije ovlašten upuštati se u ocjenjivanje da li bi u kontekstu drugačijeg činjeničnog supstrata zahtjev tužitelja bio osnovan, jer bi se u takvom slučaju radilo o prekoračenju zahtjeva, za što sud nije ovlašten.

19. Tužbeni zahtjev kojim je utvrđeno da je tužitelj stekao pravnu osnovu za upis prava suvlasništva u odnosu na I-tuženicu drugostupanjski sud je ocijenio osnovanim, obzirom je utvrđeno da je tužitelj imao valjanu pravnu osnovu za stjecanje vlasništva predmetne nekretnine, u konkretnom slučaju usmeni kupoprodajni ugovor, koji su sklopili prednici I-tuženice.

20. Iako drugostupanjski sud ocjenjuje predmetni zahtjev i kroz institut stjecanja na temelju zakona, odnosno stjecanja dosjelošću, što obzirom na činjenični supstrat zahtjeva tužitelja nije bio ovlašten, u odnosu na I-tuženicu tužbeni zahtjev kojim tužitelj traži stjecanje pravne osnove za upis prava suvlasništva je ocijenjen osnovanim u kontekstu činjeničnog supstrata tužbe, te je neovisan od prekoračenja zahtjeva koji je drugostupanjski sud učinio u odnosu na IV-tuženika, a što će kasnije biti obrazloženo.

(...)

23. Međutim, kako je prethodno navedeno osnovana je revizijska tvrdnja IV-tuženika da je drugostupanjski sud počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. toč. 12. ZPP, te je drugostupanjski sud prekoračio tužbeni zahtjev kada je utvrdio da je IV-tuženik dužan trpjeti da se tužitelj upiše kao suvlasnik u 975,25/1131 dijela na nekretnini opisanoj u izreci presude suda prvog stupnja.

24. Naime, tužitelj je uz postavljeni tužbeni zahtjev za utvrđenje da je stekao valjanu pravnu osnovu za upis prava suvlasništva, istaknuo i zahtjev za izdavanje tabularne isprave za upis prava suvlasništva.

25. Tužbeni zahtjev kojim se traži izdavanje tabularne isprave je obveznopravni zahtjev kojega tužitelj temelji na ugovoru o kupoprodaji. U takvoj situaciji pasivnu legitimaciju treba cijeliti prema utvrđenju tko su ugovorne strane pravnog posla usmjerenog na prijenos prava vlasništva i što je sadržaj njihovih obveza koji proizlazi iz toga pravnoga posla.

26. Drugostupanjski sud i sam u obrazloženju svoje odluke zaključuje da tužitelj s IV-tuženikom nije zaključio pravni posao, te da zahtjev za izdavanje tabularne isprave nije u odnosu na IV-tuženika osnovan, jer ne postoji obveza IV-tuženika.

27. Stoga je u situaciji kada je drugostupanjski sud odlučio da je IV-tuženik dužan trpjeti da se tužitelj upiše kao suvlasnik u 975,25/1131 dijela na predmetnoj nekretnini zaključujući da zahtjev za izdavanje tabularne isprave ukazuje na zahtjev za trpljenje upisa vlasništva u zemljišne knjige, a što ne proizlazi niti iz tužbe niti je isto tužitelj tražio postavljenim tužbenim zahtjevima, te je i u suprotnosti s utvrđenjima samog drugostupanjskog suda, valjalo je u tom dijelu odlučiti na temelju čl. 396. st. 1. ZPP i ukinuti drugostupanjsku presudu i to bez vraćanja na ponovno suđenje.

28. Vezano uz prethodno navedeno prekoračenje tužbenog zahtjeva valja napomenuti da je po ocjeni revizijskog suda u konkretnom slučaju preinačujuća odluka drugostupanjskog suda ujedno i tzv. 'presuda iznenađenja' ('Preinačujuća presuda i presuda iznenađenja', doc. dr. sc. Marko Bratković, Izvorni znanstveni rad, prosinac 2021.). Naime, drugostupanjski sud je odlučujući o osnovanosti prekoračenog tužbenog zahtjeva donio odluku na temelju pravne ocjene spora bitno različite od one o kojoj se u postupku raspravljalo, te istu zasnovao na činjenicama o kojima strankama nije bila pružena razumna mogućnost da se o njima izjasne.

29. Navedeni aspekt pobijane presude odnosi se na izraženo shvaćanje da IV-tuženik nije postupao u dobroj vjeri kada je 4. srpnja 2002. zatražio upis u zemljišnu knjigu, kao i prethodno navedeno shvaćanje po kojem zahtjev tužitelja za izdavanje tabularne isprave od osobe s kojom nije u obveznopravnom odnosu znači ujedno i zahtjev za trpljenje njegovog vlasništva u zemljišnoj knjizi.

30. Naime, ako žalbeni sud ustanovi da njegovu pravnu ocjenu (konkretno ocjenu da IV-tuženik nije postupao u dobroj vjeri kad je 4. srpnja zatražio upis u zemljišne knjige) s obzirom na dotadašnji tijek postupka nije mogla predvidjeti ni savjesna i brižljiva stranka, mora strankama omogućiti da se o toj pravnoj ocjeni izjasni sukladno čl. 362. st. 2. ZPP ili čl. 373.b ZPP, a što drugostupanjski sud u konkretnom slučaju nije učinio, (o tome sada čl. 367.a - čl. 55. ZID ZPP/22).

(...)

38. U odnosu na revizije I-tuženice i IV-tuženika protiv dijela odluke o troškovima postupka valja reći da iako je na sjednici Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske održanoj 16. studenoga 2015. zauzeto pravno shvaćanje, da pravomoćno rješenje o troškovima parničnog postupka nije rješenje protiv kojeg bi bila dopuštena revizija, imajući na umu odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-III-3400/18 i broj U-III-3401/18 od 8. lipnja 2021., revizijski sud je ocijenio da je u konkretnom slučaju potrebno odstupiti od navedenog shvaćanja obzirom bi pobijana odluka imajući na umu konkretnu vrijednost predmeta spora (4.000.000,00 kuna) te dosuđeni trošak, za koji je ocjenom revizijskog suda utvrđena pogrešna primjena odredaba ZPP, dovela do znatne imovinske štete na strani I i IV-tuženika te ujedno značajne neosnovane imovinske koristi tužitelja čime bi bilo narušeno načelo pravičnosti, ali i načelo zloupotrebe procesnih prava, a čega je ovaj sud svjestan.

39. Naime, Vrhovni sud Republike Hrvatske dužan je odstupiti od pravnog shvaćanja i meritorno odlučiti o reviziji I-tuženice i IV-tuženika protiv dijela odluke o troškovima postupka kraj očite činjenice da je u konkretnoj situaciji tužitelj u odnosu na dva postavljena tužbena zahtjeva djelomično uspio sa jednim dok je u odnosu na drugi tužbeni zahtjev odbijen iz čega proizlazi da je uspjeh stranaka u postupku kvalitativno i kvantitativno podjednak."

5.3.1. Rezimirano, nakon donošenja presude i rješenja Vrhovnog suda stanje stvari je sljedeće:

- podnositeljeva revizija je neosnovana, jer njome pobija utvrđeno činjenično stanje (vezano uz ne/postojanje odobrenja centra za socijalnu skrb u odnosu na mldb. Enu Meleh prilikom prodaje predmetne nekretnine podnositelju), a prigovori o pogrešnoj primjeni materijalnog prava proizlaze isključivo iz podnositeljevih tvrdnji o pogrešno utvrđenim činjenicama;
- revizija prvotuženice je neosnovana u dijelu kojim je utvrđeno da je podnositelj stekao valjanu pravnu osnovu za upis prava suvlasništva u 975,25/1131 dijela predmetne nekretnine;
- revizija prvotuženice je osnovana u dijelu kojim je drugostupanjski sud prekoračio tužbeni zahtjev na način da je taj zahtjev, postavljen pozivom na pravni posao kao osnovu stjecanja, ispitivao s gledišta stjecanja vlasništva po osnovi dosjelnosti;
- revizija četvrtotuženice je neosnovana u dijelu kojim je utvrđeno da je podnositelj stekao valjanu pravnu osnovu za upis prava suvlasništva u 975,25/1131 dijela predmetne nekretnine;
- revizija četvrtotuženice je osnovana u dijelu kojim je drugostupanjski sud prekoračio tužbeni zahtjev na način da je odlučio kako je četvrtotuženica dužna trpjeti da se tužitelj upiše kao suvlasnik u 975,25/1131 dijela predmetne nekretnine, kod činjenice da je podnositelj istaknuo zahtjev za izdavanje tabularne isprave (a ne za trpljenje upisa);

- drugostupanjska presuda je i tzv. presuda iznenađenja zbog izraženog shvaćanja drugostupanjskog suda da četvrtotuženica nije postupala u dobroj vjeri kada je 4. srpnja 2002. zatražila upis u zemljišnu knjigu (jer je u tom slučaju strankama koje, kao savjesne i brižljive, takvu pravnu ocjenu nisu mogle predvidjeti, moralo biti omogućeno da se o njoj izjasne), kao i zbog shvaćanja po kojem zahtjev tužitelja za izdavanje tabularne isprave od osobe s kojom nije u obveznopravnom odnosu znači ujedno i zahtjev za trpljenje njegovog upisa;

- u pogledu troškova postupka odstupa se od shvaćanja Građanskog odjela Vrhovnog suda od 16. studenoga 2015. (prema kojem protiv pravomoćnog rješenja o troškovima parničnog postupka nije dopuštena revizija), jer je vrijednost predmeta spora 4.000.000,00 kuna te dosuđeni trošak dovodi do znatne imovinske štete na strani prvo i četvrtotuženice, kao i neosnovane imovinske koristi na strani podnositelja, čime se narušava načelo pravičnosti i načelo zabrane zloupotrebe procesnih prava, jer je očito da je podnositelj u odnosu na dva postavljena tužbena zahtjeva djelomično uspio s jednim, dok je u odnosu na drugi tužbeni zahtjev odbijen, to jest uspjeh stranaka u postupku kvalitativno i kvantitativno je podjednak.

III. PRIGOVORI PODNOSITELJA

6. U ustavnoj tužbi podnositelj navodi:

"VI/ Razlozi na kojima se temelji ustavna tužba

U dijelu kojim odbija reviziju podnositelja Vrhovni sud je povrijedio pravo na pravično suđenje u aspektu prava na obrazloženu sudska odluku. Donoseći osporenu presudu u tom dijelu Vrhovni sud je tek paušalno sve navode iz revizije podnositelja podveo pod prigovore pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, bez da je suštinski odgovorio na njegove revizijske navode. Time je podnositelju povrijeđeno pravo na pristup sudu. Naime, podnositelj je u reviziji iznosio navode kojima osporava zaključak drugostupanjskog suda da on dosjedačjem nije stekao vlasništvo nad cjelokupnom nekretninom, već samo na 975,25/1131 dijela sporne nekretnine imajući u vidu da je podnositelj kroz potrebno zakonsko razdoblje ostvarivao posjed potrebne kvalitete upravo u odnosu na cjelokupnu nekretninu.

U dijelu kojim je Vrhovni sud prihvatio reviziju Zagrebačke banke d.d. kao djelomično osnovanu i ukinuo drugostupanjsku presudu u dijelu kojim je odlučeno da je Zagrebačka banka d.d. dužna trpjeti da se podnositelj (kao tužitelj) upiše kao suvlasnik 975,25/1131 dijela sporne nekretnine, Vrhovni sud je postupao pretjerano formalistički. Naime, Ustavni sud RH je u svojoj praksi iznio stajalište da pretjerani formalizam u odlučivanju postoji kada su pravna stajališta sudova rezultat 'mehaničke' (automatske) primjene prava, a bez da su pri tome uzeli u obzir sve odlučne činjenice predmeta, kontekst zahtjeva stranaka odnosno bez da su pravni problem sagledali kao jedinstvenu cjelinu. Stoga je Ustavni sud ocijenio da je takva primjena mjerodavnog prava ustavnopravno neprihvatljiva. Naime, pravno je stajalište Ustavnog suda da se mjerodavno pravo mora primjenjivati u pojedinačnim okolnostima svakog predmeta, na način da rezultira donošenjem razumne i u konačnici pravične odluke.

Upravo je drugostupanjski sud postupao u skladu s prethodno navedenim stajalištima Ustavnog suda donoseći drugostupanjsku presudu u dijelu kojim je odlučeno da je Zagrebačka banka d.d. dužna trpjeti da se podnositelj upiše kao suvlasnik na odgovarajućem suvlasničkom dijelu sporne nekretnine.

Naprotiv, Vrhovni sud je u dijelu kojim je prihvatio reviziju Zagrebačke banke d.d. zanemario odlučne činjenice i okolnosti konkretnog slučaja što je u konačnici rezultiralo donošenjem odluke kojom se pravo podnositelja štiti samo iluzorno, dok ono nema nikakve zaštite prema trećim osobama koju bi ostvario upisom u zemljišnim knjigama unatoč činjenici da je kupoprodajni ugovor u cijelosti ispunjen. Tako je Vrhovni sud zanemario da je podnositelj kupcima isplatio cjelokupnu

ugovorenu kupovninu, kao i da je po isplati te kupovnine nesporno stupio u posjed sporne nekretnine. Iako revizijski sud smatra da se o tim činjenicama u postupku nije raspravljalo, sasvim je životno logično te se može presumirati da je Zagrebačka banka d.d. kao financijska institucija u vrijeme sklapanja Ugovora o kreditu i Sporazuma o prijenosu prava vlasništva radi osiguranja novčane tražbine bila dužna provjeriti posjedovno stanje nekretnine koja će predstavljati osiguranje novčane tražbine. Naprotiv, nije sporno da je u skladu s mjerodavnim odredbama Zagrebačka banka d.d. dužna postupati s višim stupnjem pažnje i to pažnjom dobrog gospodarstvenika. Odlučivši da se u ukinutom dijelu drugostupanjska presuda ne vraća drugostupanjskom sudu na ponovni postupak podnositelj je u biti onemogućen ostvariti zaštitu svog prava vlasništva čija je osnovanost nesporno pravomoćno utvrđena u ovom postupku i mogućnošću da ga upiše u zemljišne knjige. Takva odluka svakako nije pravična.

Nadalje, podnositelj osporava i osporeno rješenje Vrhovnog suda u dijelu odluke o troškovima postupka kojom je odlučeno da svaka stranka snosi svoje troškove. Shodno tome osporava se i preinaka odluke o troškovima žalbenog postupka, kao i odluka o troškovima revizijskog postupka. Smatra da mu je takvom odlukom povrijeđeno pravo vlasništva zajamčeno člankom 48. stavkom 1. Ustava RH, odnosno člankom 1. Protokola broj 1 uz Konvenciju jer mu se time nameće prekomjeran teret.

Naime, Vrhovni sud je tumačio da je podnositelj u parničnom sporu istaknuo dva potpuno vrijednosno jednaka zahtjeva, te budući da je uspio s jednim zahtjevom smatra da je svaka stranka uspjela u sporu podjednako te da je svaka stranka dužna snositi svoje troškove.

Međutim, takvo stajalište Vrhovnog suda, osim što načelno nije pravično, ono je pretjerano formalističko te svakako nije u skladu sa stanjem predmeta jer je podnositelj u konkretnom parničnom postupku istaknuo glavni zahtjev za utvrđenjem da je stekao valjanu pravnu osnovu za upis vlasništva nad spornom nekretninom. S tim zahtjevom podnositelj je uspio u omjeru od 86,23 %, kako je to pravilno utvrdio drugostupanjski sud. Vrijednost predmeta spora te shodno tome i početna vrijednost boda za zastupanje u postupku po punomoćniku odvjetniku, određena je upravo prema vrijednosti nekretnine, odnosno vrijednosti isplaćene kupovnine za spornu nekretninu. Tako da zahtjev za izdavanje tabularne isprave predstavlja tek akcesorni zahtjev čija vrijednost nije posebno izražena. Stoga se smatra da je Vrhovni sud potpuno arbitrarno odredio da je vrijednost zahtjeva za utvrđenjem da je podnositelj stekao valjanu pravnu osnovu za upis prava vlasništva istovjetna vrijednosti zahtjeva za izdavanje tabularne isprave.

Podnositelj ne spori da se osporeno rješenje Vrhovnog suda u dijelu odluke o troškovima postupka temelji na odredbi članka 154. stavka 2. Zakona o parničnom postupku, koja ima legitimni cilj da osigura funkcioniranje pravosudnog sustava i zaštiti prava drugih kroz odvratanje od vođenja neutemeljenih postupaka.

Međutim, upravo u ovom predmetu Vrhovni sud nije uzeo u obzir činjenicu da se u konkretnom slučaju nije radilo o neutemeljenom postupku. Već upravo suprotno, ovaj je postupak bio nužan zbog nezakonitog postupanja tuženika Tomislava Meleha. Kako je utvrđeno u parničnom postupku Tomislav Meleh i Zdenko Pešić su prema usmenom ugovoru primili preko 1 milion DEM-ova u protuvrijednosti kuna za spornu nekretninu, te o tim isplatama prileže i pisane potvrde potpisane upravo po osobno tuženicima (Melehu i Pešiću). Tuženici su tijekom cjelokupnog parničnog postupka osporavali postojanje usmenog kupoprodajnog ugovora unatoč pisanim dokazima o primljenim uplatama kupovnine.

Stoga, podnositelj nije imao druge mogućnosti da ostvari svoje pravo protiv tuženika osim u parničnom postupku kako bi utvrdio da je sklapanjem usmenog kupoprodajnog ugovora stekao valjanu pravnu osnovu za upis prava vlasništva. Zahtjev za izdavanje tabularne isprave predstavlja tek posredni zahtjev istaknut s ciljem da podnositelj svoje pravo zaštiti i prema trećim osobama upisom u zemljišnim knjigama.

U konačnici, osporena odluka Vrhovnog suda predstavlja načelno nepravičnu situaciju u kojoj je podnositelj dužan tuženicima naknaditi visoke troškove postupka, iako su se oni tijekom cijelog postupka protivili cjelokupnom tužbenom zahtjevu, a svojim su postupanjem izravno utjecali na potrebu i nužnost pokretanja konkretnog postupka. Tako je podnositelju, pored činjenice da je ranijim suvlasnicima podmirio gotovo cjelokupan iznos kupovnine dužan namiriti i iznimno visoke prekomjerne troškove postupka nametnut prekomjeran i nepravičan teret. Nametanjem obveze

podnositelju za naknadu troškova postupka tuženicama Vrhovni sud je propustio cijeliti u dostatnoj mjeri kvalitativni uspjeh podnositelja, te se u tom dijelu odluka Vrhovnog suda smatra i protivnom stajalištu Europskog suda za ljudska prava iz predmeta *Colić protiv Hrvatske* (zahtjev br. 28963/10).

Osim toga, ističe se da je razlozima na koje se Vrhovni sud Republike Hrvatske pozvao u rješenju kojim je preinačio odluku o troškovima postupka. Vrhovni sud povrijedio Ustav Republike Hrvatske u čl. 3., 5., 29. i 116., kao i čl. 6. Europske konvencije za ljudska prava.

(...)

Naime, vijeće Vrhovnog suda RH donošenjem predmetnog rješenja o trošku odlučilo je odstupiti od pravnog shvaćanja istog suda zauzetog na 4. Sjednici Građanskog odjela održanoj dana 16. studenog 2016. godine prema kojem pravnom shvaćanju '...Pravomoćno rješenje o troškovima parničnog postupka nije rješenje protiv kojega bi bila dopuštena revizija.'

Zakonom o sudovima u čl. 40. propisano je:

(1) Sjednica odjela ili sudaca saziva se i kad se utvrdi da o pitanjima primjene zakona postoje razlike shvaćanjima između pojedinih odjela, vijeća ili sudaca ili kad u jednom odjelu vijeće ili sudac odstupa od ranije prihvaćenog pravnog shvaćanja.

(2) Pravno shvaćanje prihvaćeno na sjednici svih sudaca odnosno sudskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, Visokog upravnog suda Republike Hrvatske, Visokog kaznenog suda Republike Hrvatske, Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske i sjednici odjela županijskog suda obvezno je za sva drugostupanjska vijeća ili suce pojedince tog odjela, odnosno suda.

(3) Predsjednik odjela može, prema potrebi, pozvati na sjednicu odjela profesore diplomskog sveučilišnog studija prava, istaknute znanstvenike ili stručnjake u određenoj grani prava.

Dakle, vijeće Vrhovnog suda RH odstupanjem od pravnog shvaćanja Građanskog odjela VSRH koje jednom kada je zauzeto obvezuje sva vijeća tog suda, izravno krši zakon čime povrjeđuje načelo zakonitosti i vladavine prava, dovodi u pitanje pravnu sigurnost i jednakost svih pred zakonom što su vrijednosti na kojem se temelji naš ustavni poredak.

Vijeće Vrhovnog suda RH je preuzimajući ulogu Sjednice Građanskog odjela, pri čemu je simptomatično da je sudac izjavitelj ujedno i predsjednik Građanskog odjela Vrhovnog suda RH, očito postupilo arbitrarno i samovoljno, čime je povrijedilo pravo stranke na pošteno suđenje koje uključuje i pravo na obrazloženu sudsku odluku koja ne odstupa od ustaljene i etablirane prakse koju je ustalio sam Vrhovni sud Republike Hrvatske kroz pravna shvaćanja Građanskog odjela.

Osim toga, ovakvim postupanjem vijeće Vrhovnog suda RH vrijeđa i čl. 116. Ustava RH koji propisuje da Vrhovni sud RH kao najviši sud osigurava jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni jer je vijeće Vrhovnog suda RH donijevši odluku koja se temelji na posve oprečnom pravnom shvaćanju od onog koje je zauzela sjednica Građanskog odjela VSRH povrijedilo svoju dužnost ujednačavanja sudske prakse, koja po prirodi stvari mora sadržavati i očuvati jedinstvenu primjenu prava koju uspostavlja sam Vrhovni sud.

Takvo postupanje vijeća Vrhovnog suda RH, i najvišeg suda u državi uvodi praksu prema kojoj je u svakom drugom pitanju moгуće da vijeće Vrhovnog suda, mimo propisanih mehanizama svojevrijedno odstupa od zauzetih pravnih shvaćanja Sjednice odjela, a što po samoj prirodi stvari dovodi do pravne nesigurnosti i nepovjerenja u pravni poredak, kao i što dovodi stranke u nemoguću situaciju u kojoj se glede svoje pozicije u postupku ne mogu više osloniti na pravna shvaćanja Sjednice odjela Vrhovnog suda RH, što samo po sebi nadilazi probleme konkretnog spora i predstavlja problem funkcioniranja pravnog sustava u Republici Hrvatskoj. Stoga podnositelj smatra da Ustavni sud RH na sistemskoj razini, a koristeći ovaj konkretni primjer mora intervenirati i takvu praksu zaustaviti.

Isto tako ovakvim postupanjem suda povrijeđeno je i pravo na pristup sudu jer Vrhovni sud RH nije ni omogućio tužitelju da se izjasni o primjeni pravnog shvaćanja vijeća Vrhovnog suda RH pa je time, unatoč ustaljenoj sudskoj praksi uspostavljenoj na najvišoj mogućoj razini (pravno shvaćanje Sudskog odjela VSRH) vijeće najvišeg suda iznenada i bez stvarnih argumenata iznenadilo podnositelja ove tužbe.

VII/Zaključno, podnositelj predlaže usvojiti ustavnu tužbu, ukinuti osporenu presudu Vrhovnog suda RH, poslovni broj: Rev 237/2018 od dana 30. listopada 2023. godine u dijelu pod točkom I. izreke i osporeno rješenje Vrhovnog suda RH, poslovni broj: Rev 237/2018 u cijelosti vratiti predmet Vrhovnom sudu Republike Hrvatske na ponovni postupak.

Pored navedenog, podnositelj prigovara i dugotrajnosti konkretnog parničnog postupka koji je započeo još dana 15. prosinca 2010. godine.

U vezi s navedenim, podnositelju je poznato da je Ustavni sud RH rješenjem broj: U-III-A- 7473/2022 od 27. lipnja 2023. izrazio stajalište prema kojem se korištenje dostupnih pravnih sredstava protiv nerazumne duljine postupka neće zahtijevati od podnositelja ukoliko je postupak *a priori* nerazumno dugo trajao.

Budući da je konkretan postupak trajao preko 13 godina, a da podnositelj nije pridonio duljini trajanja tog postupka, to se svakako može smatrati da je to razdoblje nerazumno dugo, te da stoga podnositelj nije bio dužan koristiti prije podnošenja ustavne tužbe sredstva za ubrzanje postupka. Pri tome se predmet nalazio samo na Vrhovnom sudu 6 godina. Budući da je osporena presuda i rješenje Vrhovnog suda donesena 30. listopada 2023. godine podnositelj nije mogao koristiti nova sredstva zaštite protiv nerazumne duljine postupka prema Izmjenama i dopunama Zakona o sudovima koje su stupile na snagu 2. travnja 2024. godine, unatoč činjenici što je osporenu odluku zaprimio tek 6. travnja 2024. godine. Naime, uvidom u e-predmet podnositelj je utvrdio da je osporena odluka donesena već dana 30. listopada 2023. godine.

Slijedom navedenog, podnositelj predlaže i da se ustavna tužba usvoji zbog dugotrajnosti parničnog postupka i povrede prava na suđenje u razumnom roku te da mu se prizna i dosudi pravična novčana naknada u iznosu od 4.000,00 eura."

IV. OCJENA USTAVNOG SUDA

7. Na temelju izloženog u točkama 5.2. do 5.3.1. ovog obrazloženja Ustavni sud je utvrdio kako je, nakon provedenog parničnog postupka u tri stupnja suđenja, od čega je u dva stupnja u osnovi uspio sa svojim zahtjevom, podnositeljev pravni i stvarni položaj takav da je, u konačnici, uspio ishoditi samo utvrđenje da je stekao valjanu pravnu osnovu (na temelju pravnog posla) za upis prava suvlasništva u 975,25/1131 dijela predmetne nekretnine, bez mogućnosti uknjižbe prava vlasništva, kao akta koji je u pravnom poretku Republike Hrvatske jedini konstitutivan za stjecanje tog prava.

Povrh toga, Vrhovni je sud odstupio od vlastitog pravnog shvaćanja da revizija protiv odluke o troškovima postupka nije dopuštena, te je - pozivajući se na načelo pravičnosti i zabrane zlouporabe procesnih prava, kao i na odluke Ustavnog suda broj: U-III-3400/2018 i broj: U-III-3401/2018, obje od 8. lipnja 2021. (www.usud.hr) - riješio da svaka stranka snosi svoje troškove zbog "podjednakog uspjeha u parnici", ali je podnositelju odredio i obvezu plaćanja ostalim revidentima (ukupnog) iznosa od još gotovo 140.000,00 kuna na ime daljnjih troškova žalbenog postupka i troškova sastavljanja revizije, dok je podnositeljev zahtjev za naknadu troškova odgovora na reviziju odbio.

8. Uvodno, Ustavni sud smatra potrebnim napomenuti da, protivno prigovorima podnositelja istaknutima u uvodnom dijelu ustavne tužbe, Ustavni sud ocjenjuje da Vrhovni sud nije povrijedio njegovo pravo na pristup sudu i na pravično suđenje u aspektu prava na obrazloženu sudsku odluku time što je podnositeljeve revizijske navode podveo pod prigovore pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja te odbio njegovu reviziju.

Naime, podnositelj je u reviziji prigovarao zbog zaključka drugostupanjskog suda da on dosjedanjem nije stekao vlasništvo nad cijelom nekretninom, već samo na 975,25/1131 dijela, a taj je sud do ovakvog zaključka došao na temelju činjenice (vidljive iz spisa predmeta, ali koju podnositelj osporava u reviziji) da tuženik Tomislav Meleh u vrijeme kupoprodaje predmetne nekretnine nije imao odobrenje nadležnog centra za socijalnu skrb te nije bio ovlašten otuđiti i dio nekretnine koji je pripadao njegovoj tada malodobnoj kćerki Eni Meleh, pa je u tome dijelu kupoprodajni ugovor suprotan zakonu i time ništetan, na što je sud pazi po službenoj dužnosti.

Stoga podnositelj nije kroz potrebno razdoblje ostvarivao, kako pogrešno tvrdi, "posjed potrebne kvalitete u odnosu na cjelokupnu nekretninu", već je posjed potrebne kvalitete (dakle, i zakonit) postojao kroz to razdoblje na dijelu predmetne nekretnine koji nije pripadao Eni Meleh.

Zbog navedenog Ustavni sud, u povodu podnositeljevog prijedloga za ukidanje točke I. presude iz presude i rješenja Vrhovnog suda broj: Rev-237/2018-2 od 30. listopada 2023., nije tu točku ukinuo.

Međutim, Vrhovni je sud u nekoliko drugih aspekata podnositeljevog slučaja, djelomično prihvaćajući revizije ostalih revidenata, donio ustavnopravno prijemnu odluku. To se odnosi na pitajna obuhvaćena rješenjem iz presude i rješenja Vrhovnog suda broj: Rev-237/2018-2 od 30. listopada 2023., u kojem je dijelu Ustavni sud odluku Vrhovnog suda ukinuo

9. Ustavni sud, prije svega, podsjeća da je u konkretnom slučaju riječ o sporu oko nekretnine za koju je podnositelj nesporno prodavateljima isplatio kupoprodajnu cijenu (odnosno njezin pretežiti dio) i koja se nesporno kontinuirano nalazi u njegovom posjedu najkasnije od 6. prosinca 2001. nadalje.

Osobito valja naglasiti notornu činjenicu da je jedina svrha zbog koje je podnositelj pokrenuo konkretni parnični postupak uknjižba njegovog prava vlasništva. Ujedno, s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja, za podnositelja je to bio i jedini način uspostave knjižnog vlasništva na toj nekretnini.

Razvidno je, međutim, da je bilo kakav zemljišnoknjižni upis u korist podnositelja osujećen pravomoćno utvrđenim kaznenim djelom prodavatelja, čija je izravna posljedica bilo sklapanje ugovora o kreditu između prodavatelja - počinitelja kaznenog djela i Zagrebačke banke d.d., a zatim i upis Zagrebačke banke d.d. kao potonjeg, kasnije (nakon što prodavatelj kredit nije vratio) i bezuvjetnog vlasnika predmetne nekretnine.

10. Ustavni sud primjećuje da je drugostupanjski sud, imajući u vidu spomenute činjenice i okolnosti te položaj podnositelja, nastojao razriješiti problem postojanja određenog "raskoraka" između formalnopravnih razloga za odbijanje njegovog tužbenog zahtjeva i očiglednih supstancijalnih razloga za njegovo usvajanje te na učinkovit način okončati spor.

Izrazio je to obrazloženim utvrđenjem da je podnositelj spornu nekretninu (neovisno o pitanju stjecanja pravnim poslom) stekao dosjelošću, stajalištem da zahtjev za izdavanje tabularne isprave podrazumijeva i zahtjev za trpljenje upisa, kao i stajalištem o postupanju Zagrebačke banke d.d. protivno načelu savjesnosti i poštenja.

Vrhovni sud je, međutim, takva shvaćanja ocijenio prekoračenjem tužbenog zahtjeva odnosno "presudom iznenađenja", navodeći da "savjesna i brižljiva stranka takvu pravnu ocjenu nije mogla očekivati", pa joj je moralo biti omogućeno da se o njoj izjasni.

10.1. Svoje stajalište da drugostupanjski sud nije mogao, kod postavljenog tužbenog zahtjeva zasnovanog na stjecanju na temelju pravnog posla, razmatrati pitanje stjecanja na temelju dosjelošti Vrhovni sud je obrazložio navodno različitim činjeničnim osnovama tih dvaju oblika stjecanja, naglašavajući da je sud vezan istaknutom činjeničnom osnovom.

Pravni posao i dosjelošt predstavljaju dvije pravne osnove stjecanja, kojima sud nije vezan.

Međutim, u konkretnom slučaju činjenice predmeta - kojima sud doista jest vezan - takve su da je utvrđeno, štoviše nesporno je, kada i kako je podnositelj predmetnu nekretninu kupio, kada i kako mu je predana u posjed, kao i da tu nekretninu, na koji način i koliko dugo drži u nesmetanom posjedu.

Drugim riječima, činjenice relevantne za stjecanje pravnim poslom istovjetne su činjenicama relevantnima za stjecanje dosjelošću.

O tim se činjenicama tijekom postupka raspravljalo i o tim su se činjenicama izjasnili tuženici u sporu u skladu s člankom 5. Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine" broj 53/91., 91/92., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08., 96/08. - odluka Ustavnog suda, 123/08., 57/11., 148/11. - pročišćeni tekst, 25/13., 89/14. - odluka Ustavnog suda, 70/19., 80/22., 114/22. i 155/23.; u daljnjem tekstu: ZPP).

Nadalje, člankom 186. stavcima 1. i 3. ZPP-a propisano je:

"Članak 186.

Tužba treba sadržavati određen zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih traženja, činjenice na kojima tužitelj temelji zahtjev, dokaze kojima se utvrđuju te činjenice, a i druge podatke koje mora imati svaki podnesak (članak 106.).

(...)

Sud će po tužbi postupiti i kad tužitelj nije naveo pravnu osnovu tužbenog zahtjeva, a ako je tužitelj pravnu osnovu naveo, sud nije za nju vezan."

Stoga je evidentno da obrazloženje Vrhovnog suda, prema kojem odlučivanje drugostupanjskog suda o stjecanju na temelju dosjelnosti po tužbenom zahtjevu koji se poziva na stjecanje pravnim poslom predstavlja prekoračenje tužbenog zahtjeva, štoviše, čak i "presudu iznenađenja" - nema uporišta u mjerodavnom zakonu.

10.1.1. S obzirom na to da Vrhovni sud "presudu iznenađenja" nalazi u tome što je drugostupanjski sud "donio odluku na temelju pravne ocjene spora bitno različite od one o kojoj se u postupku raspravljalo, te istu zasnovao na činjenicama o kojima strankama nije bila pružena razumna mogućnost da se o njima izjasne", Ustavni sud još jednom naglašava da je "pravna ocjena spora" u konačnici stvar suda, a ne stranaka. Stranke raspravljaju i izjašnjavaju se prije svega o činjenicama, mogu se izjašnjavati i o pravnim pitanjima, ali za sud njihove "pravne ocjene spora" nisu relevantne. Ovo stoga što je člankom 5. ZPP-a propisano:

"Članak 5.

Sud će svakoj stranci dati mogućnost da se izjasni o zahtjevima i navodima protivne stranke.

Samo kad je to ovim Zakonom određeno, sud je ovlašten da odluči o zahtjevu o kome protivnoj stranci nije bila dana mogućnost da se izjasni."

Ustavni sud još jednom ponavlja da je u konkretnom slučaju utvrđeno, štoviše bilo je nesporno među strankama kada i kako je podnositelj predmetnu nekretninu kupio, kada i kako mu je predana u posjed, kao i da tu nekretninu, na koji način i koliko dugo drži u posjedu. Strankama je, dakle, bila pružena mogućnost izjašnjavanja i one su se o svim navedenim relevantnim pitanjima i izjasnile.

Zauzimajući prethodno citirano stajalište o "nemogućnosti izjašnjavanja" Vrhovni sud je imao u vidu okolnost da je Zakonom o izmjenama i dopunama ZPP-a ("Narodne novine" broj 80/22.; stupio na snagu 19. srpnja 2022.; u daljnjem tekstu: ZIDZPP) propisano:

"Članak 2.

U članku 5. iza stavka 1. dodaje se novi stavak 2. koji glasi:

'U mjeri u kojoj je to potrebno, sud će omogućiti strankama da se izjasne o pravnim pitanjima spora.'

Dosadašnji stavak 2. postaje stavak 3.

Iza dosadašnjeg stavka 2., koji postaje stavak 3., dodaje se stavak 4. koji glasi:

'Sud ne može svoju odluku utemeljiti na pravnoj osnovi koja je bitno različita od one o kojoj se u postupku raspravljalo i koju savjesna i brižljiva stranka nije mogla razumno predvidjeti.'

Vrhovni sud, međutim, nije ni pokušao protumačiti i kontekstualizirati evidentnu činjenicu da je uz citiranu novouvedenu pravnu normu i dalje na snazi jednakovrijedna, konkurirajuća pravna norma - članak 186. ZPP-a (prethodno citiran), čijim je stavkom 3. i nadalje izrijekom propisano da "će sud po tužbi postupiti i kad tužitelj nije naveo pravnu osnovu tužbenog zahtjeva, a ako je tužitelj pravnu osnovu naveo, sud nije za nju vezan".

11. Drugo pitanje u vezi s kojim Vrhovni sud nalazi da je drugostupanjskom presudom prekoračen tužbeni zahtjev i da je riječ o "presudi iznenađenja" jest stajalište drugostupanjskog suda da zahtjev za izdavanje tabularne isprave podrazumijeva i zahtjev za trpljenje upisa.

O tome je pitanju Vrhovni sud naveo: "u situaciji kada je drugostupanjski sud odlučio da je IV-tuženik dužan trpjeti da se tužitelj upiše kao suvlasnik u 975,25/1131 dijela na predmetnoj nekretnini zaključujući da zahtjev za izdavanje tabularne isprave ukazuje na zahtjev za trpljenje upisa vlasništva u zemljišne knjige, a što ne proizlazi niti iz tužbe niti je isto tužitelj tražio postavljenim tužbenim zahtjevima, te je i u suprotnosti s utvrđenjima samog drugostupanjskog suda (da podnositelj nije ni u kakvom pravnom odnosu s IV-tuženikom - op. Ustavnog suda), valjalo je u tom dijelu odlučiti na temelju čl. 396. st. 1. ZPP i ukinuti drugostupanjsku presudu i to bez vraćanja na ponovno suđenje".

Drugim riječima, iz citiranog obrazloženja Vrhovnog suda moglo bi se zaključiti kako taj sud smatra da stranke koje u sudskim postupcima traže izdavanje tabularne isprave zapravo ne traže upis svojeg vlasništva u zemljišne knjige, već im je tabularna isprava potrebna za neke druge svrhe.

Stoga je potrebno još jednom ponoviti već istaknutu notornu činjenicu da je jedina i očigledna svrha zbog koje je podnositelj pokrenuo konkretni parnični postupak i zatražio tabularnu ispravu - uknjižba njegovog prava vlasništva, te da je, s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja, za podnositelja to jedini način da postane knjižni vlasnik nekretnine koju je kupio, platio i posjeduje je dugi niz godina. Imajući u vidu članak 119. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ("Narodne novine" broj 91/96., 73/00., 114/01., 79/06., 141/06., 146/08., 38/09., 153/09., 143/12., 152/14., 81/15. - pročišćeni tekst i 94/17. - ispravak /pročišćeni tekst/) i činjenicu da se pravo vlasništva stječe jedino upisom u zemljišne knjige, po samoj naravi stvari, to je jedini oblik pravne zaštite koju traži podnositelj (i svaka druga osoba u usporedivom položaju) kada postavlja tužbeni zahtjev kakav je postavljen u konkretnom slučaju, na temelju činjeničnog supstrata kakav je u postupku utvrđen.

Zasnovano na upravo takvom shvaćanju, u obrazloženju svoje presude drugostupanjski sud naveo je kako podnositelj tužbenim zahtjevom traži izdavanje tabularne isprave, ali istodobno traži i trpljenje upisa. Tabularnu ispravu mu upisana Zagrebačka banka d.d. ne može dati, jer s njome nije ni u kakvom pravnom odnosu, ali trpljenje upisa nedvojbeno je

pravno utemeljeno odrediti na teret upisane Zagrebačke banke d.d., s obzirom na utvrđenu činjenicu da je podnositelj u zakonitom i poštenom posjedu kupljene nekretnine (odnosno njezinog zakonito stečenog, pretežitog dijela) kroz zakonom određeno vrijeme od deset godina. Stoga je u izreci drugostupanjske presude naložena četvrtotuzenici Zagrebačkoj banci d.d. dužnost trpljenja upisa podnositelja kao suvlasnika u 975,25/1131 dijela sporne nekretnine.

Međutim, Vrhovni sud je drugostupanjsku presudu u ovome dijelu ukinuo, i to bez vraćanja predmeta drugostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje, sprečavajući na taj način bilo kakvu mogućnost daljnje rasprave o pitanju "trpljenja upisa".

11.1 S time u vezi Ustavni sud ističe kako je zadaća sudova i drugih državnih tijela da pri donošenju i obrazlaganju odluka pravne norme tumače polazeći od cilja i svrhe koje je zakonodavac želio postići njihovim propisivanjem te da primjenjuju mjerodavnu normu u skladu s tako utvrđenom svrhom, ali i u skladu sa specifičnim okolnostima konkretnog slučaja. Pritom sudovi moraju imati u vidu zahtjeve i načela dobrog rada pravosuđa, prema kojima (među ostalim) zaštita prava građana ne može biti iluzorna i teorijska, već stvarna i učinkovita, pa ovlašteniku mora biti objektivno moguće ostvarenje zakonom propisanog prava. U protivnom, ono ostaje na razini proklamiranog prava, bez mogućnosti ostvarenja u praksi.

Navedeno ne znači da "stvarna i učinkovita zaštita prava građana" podrazumijeva bezuvjetno prihvaćanje njihovih zahtjeva, već znači da je bezuvjetna obveza sudova i drugih državnih tijela da u pisanom obrazloženju svoje odluke navedu supstancijske razloge kojima su se vodili pri njezinu donošenju i zbog kojih smatraju da stranci u postupku određeni vid pravne zaštite pripada ili ne pripada. Jedan od neizostavnih zahtjeva immanentnih jamstvu pravičnog suđenja iz članka (29) stavka 1. Ustava jest upravo obrazložena odluka. Obrazložena sudska odluka odnosno odluka drugih nadležnih tijela koja ne sadrže ozbiljne, relevantne i dostatne razloge za ocjenu kakva je odlukom dana, upućuju na zaključak o arbitarnosti u postupovnom i/ili materijalnom pravnom smislu. Koliko će široka biti ta obveza (mjerilo dostatnosti) uvijek ovisi o osobitim okolnostima svakog konkretnog slučaja. S druge strane, razlozi navedeni u pisanom obrazloženju odluke u pravilu će se smatrati relevantnima ako jasno upućuju na to da sudovi (odnosno druga tijela) u konkretnom slučaju nisu svoje procjene obavljali na nerazuman način, da nisu učinili neku očitu pogrešku u prosudbi, pogrešno procijenili postojanje nekog važnog čimbenika ili pak propustili razmotriti sve relevantne čimbenike odnosno propustili uzeti u obzir sve činjenične i pravne elemente koji su objektivno mjerodavni za donošenje odluke, da nisu odbili provesti dokaze koji bi mogli dovesti do drukčije odluke, da nisu zanemarili dokaze koje je sudu prezentirala stranka i sl. Ukratko, razlozi navedeni u pisanom obrazloženju odluke moraju obuhvatiti sve važne aspekte razmatranog slučaja koji su mogli utjecati na konačnu odluku (mjerilo relevantnosti).

Nasuprot tome, pristup Vrhovnog suda u okolnostima konkretnog slučaja jasno upućuje na zaključak o pretjeranom (ekscesivnom) formalizmu.

Ustavni sud je u svojoj dosadašnjoj praksi iznio stajalište da pretjerani (ekscesivni) formalizam u odlučivanju/suđenju postoji onda kad su pravna stajališta proizvod "mehaničke" primjene pozitivnog prava bez uzimanja u obzir konteksta i bez sagledavanja pravnog problema kao jedinstvene cjeline. S aspekta zaštite ustavnih prava podnositelja, ali i s aspekta temeljnih vrijednosti ustavnog poretka Republike Hrvatske, takva je primjena pozitivnog prava na konkretne slučajeve neprihvatljiva (odluka broj: U-III-2184/2009 od 13. studenoga 2014., "Narodne novine" broj 145/14., točka 26.1.).

Rezultat je ovakvog pristupa Vrhovnog suda da je temeljno sporno pitanje konkretne pravne stvari ostalo za podnositelja suštinski neriješeno, a pritom je podnositelju onemogućen i pristup sudu radi ponovnog raspravljanja o tom pitanju - jer što u stvarnosti za njega znači utvrđenje Vrhovnog suda da je na temelju pravnog posla stekao valjanu pravnu osnovu za upis prava suvlasništva u 975,25/1131 dijela predmetne nekretnine, kada je ostao bez mogućnosti uknjižbe tog prava, i u čemu se onda podnositeljev položaj promijenio u odnosu na razdoblje prije podnošenja tužbe, osim što je dodatno "osuđen" i na snošenje velikog dijela parničnih troškova, jer je zauzeto stajalište kako su stranke ostvarile "podjednak" uspjeh u parnici, te kako se time u okolnostima konkretnog slučaja postiže pravičnost i izbjegava zlouporaba procesnih prava (o čemu će biti riječi u točki 13., u nastavku ovog obrazloženja).

Ustavni sud naglašava da je pravo na pristup sudu - koje implicira pravo na pokretanje sudskog postupka, ali i pravo na (stvarno i učinkovito) rješavanje spora, uz pravo na obrazloženu sudsku odluku, jedna od temeljnih sastavnica ustavnog jamstva prava na pravično suđenje iz članka 29. stavka 1. Ustava odnosno članka 6. stavka 1. Konvencije.

12. Treće pitanje u odnosu na koje Vrhovni sud nalazi da je drugostupanjska presuda "presuda iznenađenja" jest stajalište drugostupanjskog suda o postupanju Zagrebačke banke d.d. protivno načelu savjesnosti i poštenja. Vrhovni sud i ovdje naglašava da "savjesna i brižljiva stranka takvu pravnu ocjenu nije mogla očekivati", pa joj je moralo biti omogućeno da se o njoj izjasni.

Ustavni sud ponavlja da je za podnositelja ishod konkretnog parničnog postupka takav da mu je upis prava vlasništva onemogućen *de facto* zbog pravomoćno utvrđenog kaznenog djela prodavatelja predmetne nekretnine, čija je izravna posljedica bilo sklapanje ugovora o kreditu između prodavatelja - počinitelja kaznenog djela i Zagrebačke banke d.d., a zatim i upis Zagrebačke banke d.d. kao potonjeg, kasnije i bezuvjetnog vlasnika predmetne nekretnine.

Iako Zagrebačka banka d.d. tijekom ovog postupka (i drugih postupaka koji su vođeni o raznim aspektima spora među istim strankama o, u osnovi, istim spornim pitanjima, a o čemu postoji dokumentacija u spisu predmeta) tvrdi i dokazuje da u vrijeme njezinog upisa u odnosu na predmetnu nekretninu u zemljišnim knjigama nisu postojale nikakve zabilježbe, predbilježbe odnosno "plombe" - dakle, da je stekla pravo vlasništva na temelju povjerenja u zemljišne knjige, dok izvanknjižno stanje nije bila dužna provjeravati - drugostupanjski je sud, prema ocjeni Ustavnog suda, dao relevantno obrazloženje stajališta o nepostojanju dobre vjere na strani Zagrebačke banke d.d., u specifičnim okolnostima konkretnog slučaja.

Naime, stranka koja traži upis svog prava vlasništva i provjerava stanje u zemljišnim knjigama, doista nije dužna provjeravati i izvanknjižno stanje te joj se zbog toga ne može predbaciti nedostatak dužne pažnje i nesavjesnost. To je stabilna i ustaljena praksa koju Ustavni sud ne dovodi u pitanje.

Međutim, kako je drugostupanjski sud utvrdio, u konkretnom slučaju riječ je o pravnoj osobi i kreditnoj instituciji koja u svojem poslovanju, pri sklapanju ugovora o kreditu, redovito (jer je to notorni interes svakog kreditora) procjenjuje

nekretnine koje joj se nude u svrhu osiguranja njezinih tražbina.

Nadalje iz činjeničnog supstrata konkretnog predmeta jasno proizlazi kako je Zagrebačka banka d.d. svoje potonje vlasništvo upisala istoga dana (4. srpnja 2002.) kada je prodavatelj pred zemljišnoknjižnim sudom upotrijebio krivotvorenu ispravu o povlačenju podnositeljeva prijedloga, pa je teško zamisliv razlog zbog kojeg toga dana ne bi još uvijek bio zabilježen podatak o prethodnom postojanju podnositeljeva prijedloga od 20. svibnja 2002. pod brojem Z-11442/02.

Konačno, kada je riječ o stajalištu Vrhovnog suda kako "savjesna i brižljiva stranka" - dakle, Zagrebačka banka d.d. - "takvu pravnu ocjenu nije mogla očekivati", pa joj je moralo biti omogućeno da se o njoj izjasni, valja reći da se Zagrebačka banka d.d. izjasnila o pitanju savjesnosti i poštenja u svojem postupanju (negirajući da bi postupala nesavjesno i nepošteno, kako je to prethodno izloženo), ali da Ustavni sud ne vidi kakvo bi daljnje njezino izjašnjavanje bilo potrebno i relevantno te kakva bi njezina očekivanja bila moguća kod činjenice da je ugovaratelj kredita - prodavatelj predmetne nekretnine pravomoćno osuđen za kazneno djelo krivotvorenja isprave, i to isprave bez koje ne bi ni došlo do upisa Zagrebačke banke d.d., a o čemu je ona tijekom konkretnog parničnog postupka (a moguće je pretpostaviti i ranije) imala saznanja.

13. Četvrto pitanje koje je za podnositelja, ali i za Ustavni sud sporno jest pitanje rješenja Vrhovnog suda o troškovima postupka.

Naime, kako je već spomenuto, Vrhovni sud odstupio je od vlastitog pravnog shvaćanja prema kojem revizija protiv odluke o troškovima postupka nije dopuštena, te je - pozivajući se na načelo pravičnosti i zabrane zlouporabe procesnih prava, kao i na odluke Ustavnog suda broj: U-III-3400/2018 i broj: U-III-3401/2018, obje od 8. lipnja 2021. - riješio da svaka stranka snosi svoje troškove zbog "podjednagog uspjeha u parnici", ali je podnositelju odredio i obvezu plaćanja ostalim revidentima (ukupnog) iznosa od još gotovo 140.000,00 kuna na ime daljnjih troškova žalbenog postupka i troškova sastavljanja revizije, dok je podnositeljev zahtjev za naknadu troškova odgovora na reviziju odbio.

Premda je u dvjema odlukama na koje se pozvao Vrhovni sud Ustavni sud ocijenio kako u specifičnim okolnostima određene vrste predmeta Vrhovni sud iz formalnih razloga nije - a trebao je - odstupiti od svojeg pravnog shvaćanja o nedopuštenosti podnošenja revizije u odnosu na troškove postupka, valja podsjetiti da je u tim odlukama izraženo i stajalište Ustavnog suda prema kojem se "ne može podnositeljima uskratiti pravo na pristup Vrhovnom sudu u onim situacijama kada je reakcija Vrhovnog suda nužna kako bi Vrhovni sud ispunio svoju ustavnu zadaću iz članka 116. stavka 1. Ustava. Ustavni sud ponavlja da se navedeno stajalište odnosi samo na specifične situacije poput navedene u kojima izostanak reakcije Vrhovnog suda dovodi do pravne nesigurnosti i time je direktno u suprotnosti s načelima vladavine prava."

Vrhovni sud, prema ocjeni Ustavnog suda, u konkretnom slučaju - imajući u vidu da je, prema stanju spisa predmeta, podnositelj spornu nekretninu platio nešto manje od 4.000.000,00 kuna (u protuvrijednosti tadašnjih DEM), što predstavlja i naznačenu vrijednost predmeta spora, te da je u njezinom mirnom posjedu dugi niz godina, a tuženici mu, kao prodavatelji, nisu omogućili stjecanje prava vlasništva (štoviše, aktivno ga je jedan od njih u tome onemogućio, i to

kaznenim djelom) - nije obrazložio, prije svega, u čemu se sastoji specifičnost predmeta u smislu da bi izostanak reakcije Vrhovnog suda u ovakvoj pravnoj stvari - u pogledu troškova postupka - dovodio do pravne nesigurnosti u kontekstu članka 116. Ustava.

Nije, zatim, obrazložio ni u čemu bi se točno sastojala nepravичnost (pretpostavljeno) odluke drugostupanjskog suda o troškovima postupka u odnosu na tuženike u sporu, osobito s obzirom na opisanu njihovu ulogu i utjecaj na podnositeljevu situaciju.

Također nije obrazložio čime bi to (pretpostavljeno) podnositelj zloupotrebliavao svoja procesna prava - kada je on parnični postupak pokrenuo kao jedinu mogućnost da pokuša ostvariti svoja legitimna prava koja su mu tuženici uskratili. Ustavni sud drži očiglednim da taj postupak s gledišta podnositelja nikako nije bio neutemeljen. Tuženici su, dakle, svojim prethodnim postupcima izravno utjecali na nužnost pokretanja sudskog postupka te su se tijekom postupka nastavili protiviti podnositeljevim zahtjevima, i to posve neutemeljeno, kako proizlazi iz utvrđenih (k tome u velikoj mjeri i nespornih, kako se to u konačnici ispostavilo) činjenica konkretnog slučaja.

Stoga podnositelj ne samo da je oštećen u svojem pravu vlasništva nad predmetnom nekretninom dugogodišnjom nemogućnošću uknjižbe, već mu je u osnovano vođenom parničnom postupku nametnut i dodatni financijski teret u vidu značajno viših troškova postupka koje je dužan snositi u odnosu prema troškovima koje je prethodno bio odmjerio drugostupanjski sud.

14. Slijedom svega izloženog ocjena je Ustavnog suda da su osporenim presudom i rješenjem Vrhovnog suda, u dijelu rješenja, na štetu podnositelju povrijeđena sva ustavna načela te ustavna i konvencijska prava koja je u ustavnoj tužbi istaknuo (članci 3., 5., 29., 48. i 116. Ustava; članak 6. stavak 1. Konvencije; članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju), pa je zbog navedenog, a na temelju članaka 73. i 76. stavaka 1. i 2. Ustavnog zakona, donesena odluka kao u točkama I., II. i III. izreke.

15. Ustavno i konvencijsko jamstvo zaštite prava na suđenje u razumnom roku, premda je dio ukupnosti ustavnih odnosno konvencijskih postupovnih jamstava prava na pravično suđenje iz članka 29. stavka 1. Ustava odnosno članka 6. stavka 1. Konvencije (čiju je povredu Ustavni sud već utvrdio osobito u aspektu prava na pristup sudu i na obrazloženu odluku) zasebno se razmatra u nastavku ovog obrazloženja.

Naime, u ustavnoj tužbi podnositelj navodi, pored svega prethodno izloženog, i da mu je dugotrajnošću parničnog postupka povrijeđeno ustavno pravo na suđenje u razumnom roku, budući da je postupak trajao preko trinaest godina, od toga samo pred Vrhovnim sudom šest godina, a da on osobno tome nije pridonio, slijedom čega predlaže da mu se dosudi pravična novčana naknada u iznosu od 4.000,00 eura.

1) Pregled radnji u postupku

16. Podnositelj je parničnu tužbu protiv Zdenka i Zore Pešić te Tomislava Meleha i mldb. Ene Meleh podnio 15. prosinca 2010., pod brojem P-17302/10, s naznačenom vrijednošću predmeta spora 1.050.000,00 kuna.

Tužba je dostavljena tuženicama na odgovor, i to Zdenku i Zori Pešić 29. prosinca 2010., a Eni Meleh 30. prosinca 2010., s time da je potvrdu o primitku potpisao Tomislav Meleh, kao otac i zakonski zastupnik. Tuženici su svoje odgovore na tužbu dostavili 12. odnosno 14. siječnja 2011.

Podnositelj se podnescima od 7. veljače 2011. i 2. ožujka 2011. očitovao na odgovore na tužbu.

Podneskom od 6. travnja 2011. Zagrebačka banka d.d. Zagreb stupila je u parnicu kao umješac na strani tuženika i, kao knjižni vlasnik sporne nekretnine, istaknula prigovor promašene pasivne legitimacije tuženika.

U podnesku od 3. svibnja 2011. podnositelj tvrdi da je Zagrebačka banka d.d. već obuhvaćena tužbom i protiviti se njezinom miješanju, što Zagrebačka banka d.d. podneskom od 19. svibnja 2011. opovrgava.

Prvo ročište za glavnu raspravu održano je 12. listopada 2012. te je utvrđeno da su Zdenko i Zora Pešić u međuvremenu preminuli, pa se u odnosu na njih postupak prekida i poziva se njihovog punomoćnika na dostavu rješenja o nasljeđivanju, na temelju čega će se pozvati njihova nasljednica Sanja Pešić da stupi u parnicu.

Podneskom od 28. studenoga 2012. Sanja Pešić dostavila je rješenje o nasljeđivanju i obavijestila sud da stupa u parnicu.

Podneskom od 9. svibnja 2013. Zagrebačka banka d.d. obavijestila je sud o svom punomoćniku i ukazala na to da je Ena Meleh u međuvremenu postala punoljetna, te da ona i Sanja Pešić trebaju preuzeti parnicu iza pokojnih Zdenka i Zore Pešić.

Sud je zakazao ročište za 1. travnja 2014., ali je dostava poziva za Sanju Pešić tri puta vraćena uz naznaku "obaviješten, nije podigao pošiljku", treći put nakon uvida u adresu putem javno dostupnih podataka putem JRO MUP RH.

Dopisom od 13. siječnja 2014. Zagrebačka banka d.d. obavijestila je sud o adresi Sanje Pešić.

Na ročištu od 1. travnja 2014. podnositelj je izjavio da ostaje kod tužbe i tužbenog zahtjeva i predložio da se provede dokaz saslušanjem stranka. Prvotužena, drugotužena i trećetuženi te umješač Zagrebačka banka d.d. izjavili su da ostaju kod odgovora na tužbu

Na ročištu od 5. svibnja 2014., punomoćnik podnositelja predao je u spis presliku tužbe s prijamnim žigom od 15. prosinca 2010., kojom je, kao petotužena, obuhvaćena i Zagrebačka banka d.d., tvrdeći da ista tužba nije upisana ni pod kojim drugim brojem i da je nejasno zašto se Zagrebačka banka d.d. poziva kao umješač. U toj tužbi ni naznaka tuženika ni tekst tužbe nisu u svemu istovjetni tužbi od 15. prosinca 2010. kojom je pokrenut parnični postupak.

Podneskom od 5. lipnja 2014. podnositelj je izvijestio sud da ni nakon uvida u sudski upisnik nije uspio razjasniti činjenicu da se u spisu nalazi tužba kojom nije obuhvaćena Zagrebačka banka d.d. kao tuženica, ali da se protiv položaju umješača u postupku. Ujedno je uredio tužbeni zahtjev, s obzirom na dvoje preminulih tuženika.

Na ročištu od 17. lipnja 2014. podnositelj je u spis predao tužbu od 13. lipnja 2014. pod brojem P-4127/14, sadržaja kao u tužbi od 15. prosinca 2010. protiv tuženika Sanje Pešić, Ene Meleh, Tomislava Meleha i Zagrebačke banke d.d., ali s naznačenom vrijednošću predmeta spora 1.050.000,00 eura. Predložio je priklop navedenog spisa i spajanje postupaka.

Podnositelj je 17. srpnja 2014. obavijestio sud da je platio sudsku pristojbu.

Na ročištu od 17. listopada 2014. doneseno je rješenje o spajanju spisa i vođenju jedinstvenog postupka. Tuženi su obavijestili sud da nisu primili tužbu od 13. lipnja 2014. radi očitovanja. Sud je utvrdio da je drugotužena Ena Meleh tu tužbu primila osobno 7. srpnja 2014. te je naložio podnositelju da u roku od 15 dana dostavi tužbu ostalim tuženicima kako bi se mogli očitovati na istu uz rješenje koje će im biti dostavljeno uz tužbu. Ujedno je odredio da će se slijedeće ročište održati 20. siječnja 2015.

Tužba je prvotuženoj Sanji Pešić dostavljena 14. studenoga 2014., a četvrtotuženoj Zagrebačkoj banci d.d. 28. studenoga 2014. Dostava za trećetuženog Tomislava Meleha vratila se uz naznaku "odselio".

Prvotužena Sanja Pešić dostavila je odgovor na tužbu 16. prosinca 2014., dok je trećetuženi Tomislav Melah dopisom od istog dana obavijestio sud da je odgovor na tužbu dao u spisu broj: P-4127/14. Četvrtotužena Zagrebačka banka d.d. dostavila je odgovor na tužbu 22. prosinca 2014., ali podnesak nije uložen u spis predmeta.

U međuvremenu, podnositelj je podneskom od 12. prosinca 2014. ispravio pogrešno naznačenu valutu vrijednosti predmeta spora i precizirao da vrijednost predmeta spora iznosi 1.050.000,00 DEM.

Na ročištu od 20. siječnja 2015. četvrtotučena Zagrebačka banka d.d. dala je odgovor na tužbu i prigovorila naznačenoj vrijednosti predmeta spora. Sud je naložio podnositelju da se o tome očituje, dok je sudskoj pisarnici naložio da u spis uloži podnesak četvrtotučene od 22. prosinca 2014. kako bi se isti dostavio strankama radi očitovanja.

Podneskom od 26. siječnja 2015. četvrtotučena ponovila je ranije dani odgovor na tužbu. Taj podnesak i onaj od 22. prosinca 2014. dostavljeni su prvotučenoj 9. ožujka 2015., a podnositelju 13. ožujka 2015.

Na ročištu od 13. travnja 2015. sud je utvrdio da vrijednost predmeta spora iznosi 4.000.000,00 kuna.

Na ročištu od 21. svibnja 2015. stranke nisu imale daljnjih dokaznih prijedloga pa je glavna rasprava zaključena i za 3. srpnja 2015. zakazano ročište za objavu presude. Presuda je objavljena na tom ročištu.

Presuda je drugotučenoj, po ocu, trećetuženiku, dostavljena 15. srpnja 2015. Iz spisa nije vidljivo kada je presuda dostavljena podnositelju, prvotučenoj, trećetuženiku i četvrtotučenoj što je utvrđeno uredovnom bilješkom na poledini lista 272 spisa. Četvrtotučena je podnijela žalbu 17. srpnja 2015., a 23. srpnja 2015. ispravila zahtjev za naknadom troška sastava žalbe. Prvotučena, drugotučena i trećetuženi podnijeli su žalbe 20. srpnja 2015.

Podnositelj je 1. rujna 2015. dostavio zasebni odgovor na svaku od podnesenih žalbi.

Dostava spisa drugostupanjskom sudu naložena je 8. rujna 2015., ali u spisu nedostaje izvješće o dostavi (što je utvrđeno uredovnom bilješkom na listu 324 spisa).

Rješenjem Županijskog suda u Zagrebu broj: GŽ-6858/15 od 30. kolovoza 2016. ukinuta je prvostupanjska presuda i predmet vraćen prvostupanjskom sudu.

U ponovnom postupku pod brojem P-5202/16 održano je ročište 19. siječnja 2017. na kojem je odlučeno da se daljnji dokazi neće provoditi te je glavna rasprava zaključena i ročište za objavu presude zakazano za 3. ožujka 2017. Presuda je objavljena na tom ročištu.

Drugotučena, trećetuženik i četvrtotučena podnijeli su žalbe 17. ožujka 2017., a prvotučena 22. ožujka 2017. Žalbe svih tuženika otpremljene su drugostupanjskom sudu 29. kolovoza 2017.

Presuda Županijskog suda u Zagrebu broj: GŽ-4397/17 donesena je 31. listopada 2017. i 20. studenoga 2017. dostavljena četvrtotuzenoj, 23. studenoga 2017. podnositelju, a prvotuzenoj, drugotuzenoj i trećetuženiku 27. studenoga 2017.

Revizije su izjavili podnositelj, prvotuzena i četvrtotuzena. Četvrtotuzena je izjavila reviziju 21. studenoga 2017., ispravila je podneskom od 27. studenoga 2017. u dijelu koji se odnosi na zahtjev za naknadom troška sastava revizije, i dopunila podneskom od 14. prosinca 2017. Podnositelj je reviziju podnio 21. prosinca 2017., a prvotuzena 27. prosinca 2017.

Podnositelj je 21. prosinca 2017. podnio odgovor na reviziju četvrtotuzene. Spis je otpremljen Vrhovnom sudu 24. siječnja 2018.

Presuda i rješenje Vrhovnog suda broj: Rev-237/18 donesena je 30. listopada 2023., a dostavljena je podnositelju 6. travnja 2024.

2) Dopuštenost tužbe

17. Sukladno stajalištu Ustavnog suda iz rješenja broj: U-III-A-322/2014 od 23. prosinca 2014. ("Narodne novine" broj 8/15.) jedna od pretpostavki za dopuštenost ustavne tužbe zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku jest ta da je podnositelj prethodno koristio dopušteno pravno sredstvo protiv nerazumne duljine postupka.

U odluci broj: U-III-A-7473/2022 od 27. lipnja 2023. Ustavni sud je, imajući u vidu utvrđenje Europskog sud za ljudska prava da zakonodavni model propisan Zakonom o sudovima ("Narodne novine" broj 28/13., 33/15., 82/15., 67/18. i 21/22., u daljnjem tekstu: ZoSud/13) nije u skladu s člankom 13. Konvencije (v. t. 5. obrazloženja odluke), zauzeo stajalište da se korištenje dopuštenog pravnog sredstva protiv nerazumne duljine postupka prije podnošenja ustavne tužbe neće zahtijevati od podnositelja u slučaju kada Ustavni sud ocijeni da postupak do trenutka podnošenja ustavne tužbe *a priori* nerazumno dugo traje

Ustavni sud uvodno primjećuje da je postupak trajao od podnošenja tužbe 15. prosinca 2010. do 6. travnja 2024. kada je podnositelj primio presudu i rješenje Vrhovnog suda.

S obzirom na to da je u konkretnom slučaju postupak započeo 2010. godine, a da je pred redovnim sudovima dovršen 2017. godine, nakon čega je sam revizijski postupak trajao do 2024. godine, to jest više od pet godina i devet mjeseci, Ustavni sud utvrđuje da je u trenutku podnošenja ustavne tužbe u kojoj je iznesen prigovor zbog dugotrajnosti postupka parnični postupak *a priori* nerazumno dugo trajao.

18. Imajući u vidu okolnosti konkretnog slučaja, ocjena je Ustavnog suda da podnositelj nije bio dužan prethodno koristiti pravna sredstva protiv nerazumne duljine postupka koja su bila propisana ZoSudom/13. S obzirom na datum dostave odluke kojom je postupak za podnositelja dovršen, Ustavni sud ocjenjuje da se od podnositelja nije moglo očekivati niti korištenje pravnih sredstava propisanih Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima ("Narodne novine" broj 36/24.).

Budući da u trenutku podnošenja ustavne tužbe postupak *a priori* nerazumno dugo traje, Ustavni sud utvrđuje da je ustavna tužba u konkretnom slučaju dopuštena te će razmotriti njezinu osnovanost.

3) Osnovanost ustavne tužbe

19. Ustavni sud ponavlja da se razumnost duljine trajanja postupka uvijek mora procjenjivati u svjetlu okolnosti konkretnog slučaja, a prema kriterijima složenosti predmeta, ponašanja podnositelja i nadležnih tijela, te važnosti predmeta postupka za podnositelja.

a) Duljina postupka

20. Parnični postupak započeo je 15. prosinca 2010. podnošenjem tužbe i trajao je do 6. travnja 2024., kada je podnositelj zaprimio presudu i rješenje Vrhovnog suda, odnosno ukupno trinaest (13) godina, tri (3) mjeseca i dvadeset jedan (21) dan.

b) Složenost sudskog predmeta

21. Ustavni sud utvrđuje da se u konkretnom slučaju radi o činjenično i pravno složenijem predmetu.

c) Postupanje nadležnih sudova

22. Ustavni sud ocjenjuje da su u razmatranom razdoblju prvostupanjski i drugostupanjski sudovi u cjelini postupali ažurno i u primjerenim rokovima.

Pritom prvostupanjski sud nije mogao utjecati na okolnost da su na strani podnositelja postojale poteškoće oko utvrđivanja identiteta odgovarajuće tužbe i odgovarajućih tuženika između više inačica tužbe koje je podnio sudu pri čemu je i nakon dostave tužbe na odgovor četvrtotruženoj naknadno ispravljao pogrešno naznačenu valutu vrijednosti predmeta spora (vidi točku 16. obrazloženja ove odluke).

Nakon dostave tužbe svim tuženima, raspravljanje i donošenje prvostupanjske presude okončano je unutar nešto više od sedam mjeseci, a drugostupanjski postupak okončan je (ukidnim rješenjem) unutar daljnjih godinu dana. Ponovni prvostupanjski i drugostupanjski postupak okončani su za ukupno nešto više od devet mjeseci.

Međutim, revizijski je sud bio potpuno neaktivan kroz razdoblje od preko pet godina i devet mjeseci.

d) Ponašanje podnositelja ustavne tužbe

23. Premda je u konkretnom slučaju postupanje sudova u cjelini tajalo preko trinaest godina, kao što je već navedeno, ukupnoj dugotrajnosti postupka znatno je pridonio podnositelj kojemu je trebalo gotovo četiri godine za rješavanje pitanja potpunosti i urednosti tužbe.

4) Ocjena Ustavnog suda

24. Bez obzira na podnositeljev (početni) doprinos ukupnoj dugotrajnosti postupka pred redovnim sudovima, Ustavni sud ne može zanemariti da je postupak nakon toga bez njegovog doprinosa trajao skoro devet godina, od čega samo pred Vrhovnim sudom, preko pet godina i devet mjeseci, Ustavni sud ocjenjuje da je podnositelju povrijeđeno pravo da sud u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava odnosno člankom 6. stavkom 1. Konvencije.

Ustavni sud utvrđuje visinu naknade zbog povrede ustavnog prava na suđenje u razumnom roku uzimajući u obzir okolnosti svakog pojedinog predmeta, uz istodobno uvažavanje ukupnih gospodarskih i socijalnih prilika u Republici Hrvatskoj.

25. Slijedom navedenog, u skladu s člankom 63. stavkom 3. Ustavnog zakona donesena je odluka kao u točkama IV. i V. izreke.

PREDSJEDNICA VIJEĆA

Ingrid Antičević Marínović, v. r.

Zagreb, 7. studenoga 2024.

